ଷଡ଼୍‌ରାତ୍ରଂ ଚ ତଦା ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ମନୀଷିଭିଃ ।୩୨୬।

ଷଡ୍ରାତ୍ରୋପବାସାଶକ୍ତୌ ଧେନୁଦ୍ୱୟଂ । ଗବାଂ ମୂତ୍ରପୁରୀଷେଣ ଇତି ବଚନେ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟସ୍ୟୋପାଦାନଂ । ତତ୍ରାହ ଶାତାତପଃ—

ଗୋମୂତ୍ରଂ ଗୋମୟଂ କ୍ଷୀରଂ ଦଧି ସର୍ପିଃ କୁଶୋଦକଂ ।
ସ୍ନାତ୍ୱା ହୁତ୍ୱା ଚ ପୀତ୍ୱା ଚ କ୍ରିମିଦଷ୍ଟଃ ଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ ।୩୨୭।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

କୃମିର୍ବ୍ରଣସ୍ୟ ସମ୍ଭୂତୋ ମକ୍ଷିକାଽବସାତନେ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧଂ ତୁ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ଶକ୍ତ୍ୟା ଦଦ୍ୟାତ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣାଂ ।୩୨୮।

ଯମଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବ୍ରଣଦ୍ୱାରେ ପୂୟଶୋଣିତସମ୍ଭବେ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରମେକଂ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ଶକ୍ତ୍ୟା ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚ ଦକ୍ଷିଣାଂ ।୩୨୯।
କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ବ୍ରଣଦ୍ୱାରେ କୃମିରୁତ୍ପଦ୍ୟତେ ଯଦି ।
ପାଦହୀନଂ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ହୋମଂ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚ ଦକ୍ଷିଣାଂ ।୩୩୦।
କୃମିଂ ପଶ୍ୟତି ଯଃ କଶ୍ଚିତ୍ ସବାସାଃ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟେତ କୃମିଶୋଧନତତ୍ପରଃ ।୩୩୧।

ଚ୍ୟବନଃ—

କୃମିଦର୍ଶନେ ସାନ୍ତପନଂ । ବୃଷଭୋ ଦକ୍ଷିଣା । ଅତ୍ର ଗୁରୁଲଘୁ-ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତକଳ୍ପନାବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବ୍ବାଜ୍ଞାନତୋଽଙ୍ଗକୃମିଦର୍ଶନବଶତୋ ଯଥାବ୍ୟବସ୍ଥା ଭବ୍ୟା ।

ଇତି ବ୍ରଣେ କୃମ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପତିତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ବଳାଦ୍ଦାସୀକୃତଂ ଯେନ ମ୍ଳେଚ୍ଛଚଣ୍ଡାଳଦସ୍ୟୁଭିଃ ।
ଅଶୁଭଂ କାରିତଂ କର୍ମ ଗବାଦିପ୍ରାଣିହିଂସନଂ ।୩୩୨।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମାର୍ଜ୍ଜନଂ ଚୈବ ତଥା ତସ୍ୟୈବ ଭୋଜନଂ ।
ଖରୋଷ୍ଟ୍ରବଲ୍ଲବଲ୍ଗୁହାଣମାମିଷସ୍ୟ ଚ ଭକ୍ଷଣଂ । ୩୩୩ ।
କୁମ୍ଭୀଣାଂ ଚ ତଥା ସର୍ବ୍ବଂ ଦ୍ରାଭସ୍ତ ସହ ଭୋଜନଂ ।
ମାସୋଷିତେ ଦ୍ୱିଜାତୌ ତୁ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ବିମୋଚନଂ । ୩୩୪ ।
କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ତୁ ଦ୍ୱାହଭାଗେଃ ପଞ୍ଚକନ୍ତୁ ଥବା ଭବେତ୍ ।
ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ପକ୍ଷକଂ ଚ ତତେ ସମ୍ବତ୍ସରୋଷିତଃ । ୩୩୫ ।
ସମ୍ବତ୍ସରୋଷିତଃ ଶୂଦ୍ରୋ ମାସାର୍ଦ୍ଧଂ ଯାବକଂ ପିବେତ୍ ।
ମାସମାତ୍ରୋଷିତଃ ଶୂଦ୍ରଃ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୩୬ ।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ସମ୍ବତ୍ସରକଲ୍ପ୍ୟଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ ।
ସମ୍ବତ୍ସରୈଃ ସ୍ୱିଭିଶ୍ଚୈବ ତଦ୍ଭାବଂ ସ ତୁ ଗଚ୍ଛତି । ୩୩୭ ।

ତଦ୍ଭାବ—ତତ୍ସମାନତ୍ୱଂ । ମନୁଃ—

ଶ୍ୱଶ୍ରୀଗାଲ୍ୟାଦିସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ଗତ୍ୱା ତୁଲ୍ୟା ଚ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ପତତ୍ୟଜ୍ଞାନତୋ ବିପ୍ରୋ ଜ୍ଞାନାତ୍ ସାମ୍ୟଂ ଚ ଗଚ୍ଛତି । ୩୩୮ ।

ଅଜ୍ଞାନାଭ୍ୟାସବିଷୟମେତତ୍ । ପତତୀତି ପତିତଃ । ତତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଜ୍ଞାନକୃତାଭ୍ୟାସେ ତୁ ସାମ୍ୟଂ ଶ୍ୱଶୃଗାଲାଦ୍ୟୈଃ ସମାନତ୍ୱଂ । ଅତ୍ର ମରଣାନ୍ତିକମିତି ବିଜ୍ଞାନେଶ୍ୱରଃ । ଅତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଗୁରୁଲଘୁକଲ୍ପନା ତୁ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବାବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବସକୃଦଭ୍ୟାସ ବିଷୟ-ତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟା ।

ଇତି ପତିତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶୂଦ୍ରଶବେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନୁଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପରାଶରଃ—

ପ୍ରେତୀଭୂତଂ ତୁ ଯଃ ଶୂଦ୍ରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜ୍ଞାନଦୁର୍ବ୍ବଲଃ ।
ଅନୁଗଚ୍ଛେନ୍ନୀୟମାନଂ ତ୍ରିରାତ୍ରମଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ । ୩୩୯ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରଶବେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନୁଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋଽପ୍ୟନ୍ନମଶ୍ନାତି କ୍ଷୀଣଦୁର୍ବଲଃ । *
ଅହୋରାତ୍ରଂ ଜପଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଗାୟତ୍ର୍ୟା ସ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୩୪୦ ।

ପରାଶରଃ—

ଅସ୍ଥିଚର୍ମ୍ମବିଣ୍ମୂତ୍ରରକ୍ତଶୁକ୍ରକପର୍ଦ୍ଦିକାନ୍ ।
ପୀତ୍ୱା ନଖୋଦକଂ ଚୈବ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୪୧ ।

ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନେତ୍ୟୁପସ୍ଥାସ୍ୟତି ପୂର୍ବୋକ୍ତେନେତି ମନ୍ତବ୍ୟଂ । ତଥାଚ

ଭଗବତୀପୁରାଣେ—ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ ଚ—

ମଜ୍ଜଚର୍ମ୍ମବସାମୂତ୍ରଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ନଖକପର୍ଦ୍ଦିକାନ୍ ।
ପୀତ୍ୱା ନଖାମ୍ବୁ ଚୈବୋଷ୍ୟ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୪୨ ।
ମନୁଷ୍ୟଚର୍ମ୍ମବସାମୂତ୍ରବିଷ୍ଠାଶୁକ୍ରକପର୍ଦ୍ଦିକାନ୍ ।
ମୁଖେ ପ୍ରାପ୍ତେ ଅହୋରାତ୍ରଂ ଗତେ ସ୍ନାନଂ ବିଧୀୟତେ । ୩୪୩
କେଶକୀଟାବପନ୍ନଂ ଚ ଗଲାନଂ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଂ † ।
ପ୍ରାଣ୍ୟଙ୍ଗିରର୍ମ୍ମସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତୂପବସେଦହଃ । ୩୪୪ ।

ଦେବଲଃ—

ବିଶୁଦ୍ଧମପି ଶୃତାନ୍ନଂ ମକ୍ଷିକା କୃମିଜନ୍ତୁଭିଃ ।
କେଶଲୋମମଲୈର୍ବାପି ଦୂଷିତଂ ପରିବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ । ୩୪୫ ।
ଦୂଷିତଂ କେଶକୀଟାଣ୍ଡମାର୍ଜ୍ଜାରମୂଷିକୈସ୍ତଥା ।
ମକ୍ଷିକାମଶକୈର୍ଦ୍ଦୁଷ୍ଟେ ଚ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ତୁ ବ୍ରତୀ ଭବେତ୍ । ୩୪୬ ।
କାମତସ୍ତଦ୍ଦ୍ୱିଗୁଣମେତତ୍ ।

---

* ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟା ତୁ ଅହୋହି ଶ୍ମଶାନାଚ୍ଛଲତୋ ଦ୍ୱିଜଃ । ଇତି ପାଠାନ୍ତରଂ ।

† ଚୋଲାକ୍ଷୋପଲବ୍ଧଂ ଇତି ପାଠାନ୍ତରଂ ।

ସୁମନ୍ତୁଃ—

ନଖକେଶରୁଷ୍ଟଲପ୍ରାଶନେ କୁଶହିରଣ୍ୟୋଦକପ୍ରାଶନଂ । ଇଦଂ ଚ ଶକୃତଂ ଅକାମକୃତାନଭ୍ୟାସବତା ।

ଦାଗ୍ରବଃ—

କୃମିକୀଟପିପୀଲିକଜଳୌକପତଙ୍ଗାଦପ୍ରାଶନେ ଗୋମୂତ୍ର—ଗୋମୟଯୁକ୍ତାରୈର୍ଦ୍ଧି ସ୍ୱରୂଂ ପୂତୋ ଭବତି । ଗୋମୂତ୍ରଗୋମୟକ୍ଷାରୈ— ବର୍ଜ୍ୟେନେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟମୁପଲକ୍ଷ୍ୟତେ । ପ୍ରାଶନେ—ଭୋଜନେ ଇତି ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ।

ଇତି ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଯତ୍ୟନ୍ନଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ମହାଭାରତେ—

ଯଜ୍ଞାନ୍ନଂ ଶବିସ୍ତୃନ୍ନଂ ଚ ଯତୀନାଂ ପ୍ରେତକଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଅନ୍ନଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ନ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୩୪୬
ଯତୀ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଚ ପକ୍ୱାନ୍ନସ୍ୱାମିନାବୁଭୌ ।
ତୟୋରନ୍ନଂ ନ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।

ଇତି ଯତ୍ୟନ୍ନଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶୂଦ୍ରଭାଜନଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ଭାଜନେ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ପ୍ରମାଦତଃ ।
ଉପୋଷ୍ୟ ରଜନୀମେକାଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୪୮ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରଭାଜନଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଭୋଜନକାଳେ ଗୁଦସ୍ରବଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଭୁଞ୍ଜାନସ୍ୟ ତୁ ବିପ୍ରସ୍ୟ କଦାଚିତ୍ ସ୍ରବତେ ଗୁଦଂ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମଶୁଚିତ୍ୱଂ ଚ ତସ୍ୟ ଶୌଚଂ କଥଂ ଭବେତ୍ । ୬୯ ।
ପୂର୍ବଂ କୃତ୍ୱା ତୁ ଶୌଚଂ ବୈ ତତଃ ପଶ୍ଚାଦୁପସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ତତଃ ତ୍ୱହୋପବାସଂ ତୁ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୭୦ ।

ଉପସ୍ପୃଶେତ୍ ଆଚମେତ୍ ।

ଇତି ଭୋଜନକାଳେ ଗୁଦସ୍ରବଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ସୂତକେ ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶାତାତପଃ—

ଜନନାନ୍ତଂ ନବଶ୍ରାଦ୍ଧସଂସ୍ପୃଷ୍ଟେ ଚୈବ ଭୋଜନଂ ।
ନାସ୍ତି ପ୍ରଥମଗର୍ଭିଣ୍ୟାଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୭୧ ।

ଜନନାନ୍ତଂ—ସୂତକାନ୍ତଂ । ନବଶ୍ରାଦ୍ଧଂ—ଦଶାହାଦ୍ୟନ୍ତଂ । ଅସଲ୍ଲପୃନସ୍ତଦ୍ଧେ୍ୟ—ନବଶ୍ରାଦ୍ଧଂ—ଦଶାହାଦତ୍ରେତଶ୍ରାଦ୍ଧମିତି । ପ୍ରଥମଗର୍ଭିଣ୍ୟଂ—ସୀମନ୍ତୋନ୍ନୟନାନ୍ତଂ ।

ଇତି ସୂତକେ ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଗୋରୁଚ୍ଛିଷ୍ଟପ୍ରାଶନେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଗୋରୁଚ୍ଛିଷ୍ଟପ୍ରାଶନେ ଦିନମେକମୁପୋଷିତଃ । ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେତ୍ ।

ଇତି ଗୋରୁଚ୍ଛିଷ୍ଟପ୍ରାଶନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ କାକାବଲୀଢ଼ଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—କାକାବଲୀଢ଼ଭକ୍ଷଣେ 'ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ' । କାକାବଲୀଢ଼ସ୍ୟ ଭୋଜନଭକ୍ଷଣେ ତୁ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରଃ । ଯଦ୍ୱାନ୍ୟଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ।

ଇତି କାକାବଲୀଢ଼ଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶୂଦ୍ରୈକପଂକ୍ତିଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସଦ୍ଭୋଜନଂ ତୁ ଯଃ କଶ୍ଚିତ୍ ପଂକ୍ତୌ ଭୁଂକ୍ତେ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୫୨ ।
ସଦ୍ଭୋଜନଂ—ଏକପଂକ୍ତୌ ଶୂଦ୍ରସହଭୋଜନଂ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରୈକପଂକ୍ତିଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ମୃତକେ ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣେ—
ମୃତକେ ସୂତକେ ଚୈବ ଗ୍ରସ୍ତୟୋଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟୟୋଃ ।
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଂ ଭୁଞ୍ଜକସ୍ୟାଥ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତୁ ନରକଂ ବ୍ରଜେତ୍ । ୩୫୩ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱା ପ୍ରମାଦାଦ୍ୱିପ୍ରସ୍ତୁ ସମ୍ୟକ୍ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୩୫୪ ।
ଦାନପକ୍ଷେ—ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଧେନୁଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।

ଇତି ମୃତକେ ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଲଶୁନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହଦ୍ ଯମଃ—
ଲଶୁନଂ କବଳଂ ଚୈବ ପଲାଣ୍ଡୁଂ ଗୃଞ୍ଜନଂ ତଥା ।
ତତ୍ସାର୍ଯ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନତୋ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚରେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୩୫୫ ।
ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେ—ଧେନୁଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ଇଦମଜ୍ଞାନବିଷୟଂ । ଜ୍ଞାନ-
କୃତବିଷୟମାହ—
ଛତ୍ରାକଂ ବିଡ୍ବରାହଂ ଚ ଲଶୁନଂ ଗ୍ରାମକୁକ୍କୁଟଂ ।
ଗୃଞ୍ଜନଂ କବଳଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୩୫୬ ।
ମନୁଃ—
ଛତ୍ରାକଂ ବିଡ୍ବରାହଂ ଚ ଲଶୁନଂ ଗ୍ରାମକୁକ୍କୁଟଂ ।
ପଲାଣ୍ଡୁଂ ଗୃଞ୍ଜନଂ ଚୈବ ମତ୍ୟା ଜଗ୍ଧ୍ୱା ପତେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୩୫୭

ପତେଦତ ପଞ୍ଚପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ । ଏତଦବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକାଭ୍ୟାସ-ବିଷୟଂ । ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକାଭ୍ୟାସବିଷୟେ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକ ସକୃଦ୍ ବିଷୟେ ହିପି ଏବାହ—

ଅମତ୍ୟା ତାନ୍ ସକୃଦ୍ଭୁକ୍ତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୩୫୮ ।

ସୁମନ୍ତୁଃ—ଲଶୁନ ପଲାଣ୍ଡୁଗୃଞ୍ଜନଭକ୍ଷଣେ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରେଣ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ସମ୍ପାତୟେଦିତି । ସମ୍ପାତୟେତ୍—ମନ୍ତ୍ରିତେ ଜଲବିନ୍ଦୂନ୍ ନୟେତ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଇତି ଲଶୁନ ଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପତିତଗୃହାଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ପତିତାନ୍ନଗୃହଂ ଗତ୍ୱା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ମାସୋପବାସଂ କୁର୍ବୀତ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣମଥାପି ବା । ୩୫୯ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଭୁଂକ୍ତେ ଯସ୍ତୁ ପକ୍ୱାନ୍ନଂ ତେଷାଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଧୀୟତେ ।
ତେଷାମନ୍ନଂ ଚ ଯୋ ଭୁଂକ୍ତେ ତେଷାମର୍ଦ୍ଧଂ ବିଧୀୟତେ ।୩୬୦

ଶୂଦ୍ରବିଷୟମିତି ବେଦିତବ୍ୟ । ତେଷାଂ ପ୍ରଥମସଂସର୍ଗିଣାଂ ଯତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ତତ୍ ସଂସର୍ଗିଣାଂ ତଦର୍ଦ୍ଧଂ ତତ୍ସଂସର୍ଗିଣାଂ ତଦର୍ଦ୍ଧମିତି ସର୍ବତ୍ର ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ ।

ଇତି ପତିତଗୃହାଗମନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ସ୍ତ୍ରୀଭିଃ ସହ ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହଦ୍ ବାଣ୍ଡଃ—

ମାତା ବା ଭଗିନୀ ବାଥ ଭାର୍ଯ୍ୟା ବା ସ୍ତ୍ରୀସଂଯୋଷିତଃ ।
ନ ତାଭିଃ ସହ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।୩୬୧

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟା ସହ ଯୋଽଶ୍ନୀୟାଦୁଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ବା କଦାଚନ ।
ନ ତସ୍ୟ ଦୋଷମିଚ୍ଛନ୍ତି ନିତ୍ୟମେବ ମନୀଷିଣଃ । ୩୬୨ ।

ତଦାହପରମେତତ୍ ।

ଇତି ସ୍ତ୍ରୀସହଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥାପ୍ରଜାତକନ୍ୟାଗୃହେ ପିତୃଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଅପ୍ରଜାୟାଂ ତୁ କନ୍ୟାୟାମଶ୍ନୀୟାତ୍ତସ୍ୟ ବୈ ଗୃହେ ।
ମୋହାଦ୍ଵା ଯସ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୩୬୩ ।

ଶ୍ରୁତିଃ ଜାମାତୃଗୃହେ ସନ୍ତାନୋତ୍ପତ୍ତିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜୀତେତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଯସ୍ତୁ କନ୍ୟାଂ ବଞ୍ଚୟିତ୍ଵା ନ ଦାନଂ ଯାଚତେ ତଦା ।
ଏତଦ୍ଦୋଷାଦ୍ଵିମୁକ୍ତ୍ୟର୍ଥଂ ଚରେତ୍ ସାନ୍ତପନଂ ବ୍ରତଂ । ୩୬୪ ।
ଇତି ଅପ୍ରଜକନ୍ୟାଗୃହେ ପିତୃଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ମୂଷୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପ୍ରଚେତାଃ—

ମୂଷୋଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଖାଦନେ ବିପ୍ର ତଦ୍ଦୋଷାପଶୋଧନଂ ।
ଯଦା ଭୋଜନକାଲେ ତୁ ଅଶ୍ନତର୍ପତତି ଦ୍ଵିଜଃ । ୩୬୫ ।
ଭୂମୌ ନିକ୍ଷିପ୍ୟ ତଂ ଗ୍ରାସଂ ସ୍ନାତ୍ଵା ସଦ୍ୟୋ ବିଶୁଧ୍ୟତି ।
ଭକ୍ଷୟିତ୍ଵା ତୁ ତଂ ଗ୍ରାସମହୋରାତ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୬୬ ।
ଅଶିତ୍ଵା ସର୍ବମେବାନ୍ନଂ ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୩୬୭ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟେ ଦ୍ଵିଜଃ ସ୍ନାନେ ଭୁଞ୍ଜୀତାଥ ପିବେତ୍ତଥା ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ତୁ ଜପେତ୍ ସ୍ନାତ୍ଵା ସମାହିତଃ । ୩୬୮ ।

ଅସ୍ଥିସଞ୍ଚୟଂ—ଅସ୍ଥ୍ୟାଧିକସଞ୍ଚୟନମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଇତି ମୃତଶୌଷ୍ଟଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ଅଥ ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ ଅଧବାମଧୁମାଂସଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ପ୍ରମାଦସୁରଂ ଯଃ ସ୍ନାନମକୃତ୍ୱା ପଠେତ୍ ବୈ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୬୯ ।
ଯସ୍ତୁ ସଂକ୍ରିଷୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ ଭୁକ୍ତିନାନ୍ନଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୭୦ ।
ପକ୍ୱାନ୍ନଂ ମଧୁମାଂସଞ୍ଚ ତଥା ଅମଙ୍ଗଳଂ ତଥୈବ ଚ ।
ଅଭୋଜ୍ୟଂ ଜଗୃହାନାଂ ଚ ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟଲବଣାନ୍ତ ଚ । ୭୧ ।
ଏତୈକାଭକ୍ଷଣେଷ୍ଣେଷା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଧୀୟତେ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ତତଃ ପାପାତ୍ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୭୨ ।

ଯମଃ—

ଅଜ୍ଞାନାତ୍ ଯଦବା ଜ୍ଞାନାଦାମିଷଂ ଯଦ ଭକ୍ଷୟେତ୍ ।
ସଧବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚୈବ ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ ତଥୈବ ଚ । ୭୩ ।
ଅଥବା ଗୃହିକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ ଚ କୃଚ୍ଛ୍ରତଃ ।
ଅଥବା ହେମଦାନେନ ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ ଦ୍ୱିଭୋଜନେ । ୭୪ ।

ଦ୍ୱିଭୋଜନେ—

ଦ୍ୱିଜଭୋଜନଦାନେ ଶୁଦ୍ଧିର୍ଭବତୀତ୍ୟର୍ଥଃ । ବୃହସ୍ପତିଃ—

ମଧୁମାଂସଂ ଯଦାଶ୍ନୀୟାଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ କଥଂଚନ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବ୍ରତଶେଷଂ ସମାପୟେତ୍ । ୭୫ ।

ଇତି ବ୍ରହ୍ମଘ୍ନସ୍ୟ ଅଧବାମଧୁମାଂସ ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ଅଥ ଅନ୍ତ୍ୟଜାଗ୍ରବଳାହାରଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ଅଙ୍ଗିର ଜୈମିନିଃ—

ଅନ୍ତ୍ୟାନ୍ନଂ ଭୋଜୟେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ଗୌରବୈଃ ସ୍ନେହୈର୍ବନ୍ଧୁକୈରପି ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କଥଂ ତସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣେ ବର୍ଣ୍ଣେ ବିଧୀୟତେ । ୭୬ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେଦ୍ ବିପ୍ରଃ କ୍ଷତ୍ରଃ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ ।
ଷଡ୍ରାତ୍ରଂ ଚ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ଚ ବୈଶ୍ୟଶୂଦ୍ରୟୋରନୁପୂର୍ବଶଃ । ୭୭ ।

ଇଦଂ ସକୃଦଜ୍ଞାନତଃ ।

ଚଣ୍ଡାଲସ୍ପୃଷ୍ଟମନ୍ନଂ ତୁ ଯୋଽଶ୍ନୀୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ତସ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ ତଦ୍ୟଥା । ୭୮ ।

ଶଙ୍ଖଃ —ଅମେଧ୍ୟପତିତଚଣ୍ଡାଲପୁଲ୍କସରଜସ୍ୱଲାବଧୂତକୁଷ୍ଠିକୁନଖି ସଂସୃଷ୍ଟାନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।

କୁନଖୀ ବିକଳଃ । ଅବଧୂତୋ ବୃଥାପ୍ରବ୍ରଜିତଃ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ରଜକବ୍ୟାଧଶୈଲୂଷବେଣୁଚର୍ମୋପଜୀବିନାଂ ।
ଯୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଖାଦ୍ୟଂ ଶୁଦ୍ଧିଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେନ ତୁ । ୭୯ ।
ଶୂଦ୍ରାନ୍ନମନ୍ତ୍ୟଜାତୀନାଂ କଥଂଚିଦ୍ ଭୁକ୍ତବାନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଅଦୋଷଜ୍ଞୋଽଷିତୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୮୦ ।

ଇଦମଜାନତଃ ଜାନତୋ ଦ୍ୱୈଗୁଣ୍ୟଂ ।

ଇତି ଅନ୍ତ୍ୟଜାନ୍ନବଲାତ୍କାରଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅଶ୍ୱନାରୂଢମାଂସଭକ୍ଷଣାଦି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ।

ଅଶ୍ୱନାରୂଢପାଦୋନ । ଚତ୍ୱାରିଂଶ ପଦଧାସୁ ବା ।
ମୁଣ୍ଡେନ ଧର୍ମିତଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୮୧ ।
ଯଜୁଷା ସଂସ୍କୃତଂ ମାଂସଂ ଭୁଞ୍ଜାନସ୍ତୁ ନ ଦୁଷ୍ୟତି ।
ବୃଥାମାଂସଂ ନ ଖାଦେତ ପୃଷ୍ଠମାଂସଂ ତଥୈବ ଚ । ୮୨ ।

ଯଜୁଷା ସଂସ୍କୃତଂ—ପ୍ରୋକ୍ଷିତଂ । ପୃଷ୍ଠଦେଶସମ୍ଭବମାଂସମିତି ଗୋବିନ୍ଦରାଜଃ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ମଦ୍ୟାଂଶ୍ଚ କାମତୋ ନଦ୍ୟା ସୋପବାସସ୍ତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେତ୍ ।୩୮୩।

ଇତ୍ୟାଦିବାକ୍ୟ ଦେବପିତୃପୂଜକବ୍ୟତିରିକ୍ତବିଷୟଂ । ବିଧିଭକ୍ଷଣେ ପୁନରଦୋଷ ଇତ୍ୟାହ ଚତୁର୍ଭିଃ—

ଅତଃ ଶୃଣୁଧ୍ୱଂ ମାଂସସ୍ୟ ବିଧିଭକ୍ଷଣବର୍ଜ୍ଜନେ ।
ପ୍ରାଣାତ୍ୟୟେ ତଥା ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ପ୍ରୋକ୍ଷିତଂ ଦ୍ୱିଜକାମ୍ୟୟା ।୩୮୪।
ଦେବାନ୍ ପିତୄନ୍ ସମଭ୍ୟର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ଖାଦନ୍ ମାଂସଂ ନ ଦୋଷଭାକ୍ ।

ଛାଗଲେୟଃ—

ବୃଥାମାଂସଂ ନ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ଭୋକ୍ତବ୍ୟଂ ପିତୃକର୍ମଣି ।
ଅନ୍ୟଥା ଭକ୍ଷୟେନ୍ ମୂଢ଼ଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ ।୩୮୬।

ବ୍ୟାସଃ—

ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ପ୍ରବୃତ୍ତଂ ବିଧିନା ଦେବେ ଗୁର୍ବର୍ଚ୍ଚିତୋ ଦ୍ୱିଜୈଃ ।
ଉପାକୃତଂ ମହାଯଜ୍ଞେ ମାଂସଂ ଭୁଞ୍ଜୀତ ନାନ୍ୟଥା ।୩୮୭।

ଅବିଧିପଶୁମାରଣେ ଦୋଷମାହ—

ବସେତ୍ ସ ନରକେ ଘୋରେ ଦିନାନି ପଶୁରୋମଭିଃ ।
ସମ୍ମିତାନି ଦୁରାଚାରୋ ଯୋ ହନ୍ତ୍ୟବିଧିନା ପଶୂନ୍ ।୩୮୮।

ସର୍ବଥା ମାଂସବର୍ଜ୍ଜନେ ଫଳମାହ—

ସର୍ବକାମାନବାପ୍ନୋତି ହୟମେଧଫଳଂ ଲଭେତ୍ ।
ଗୃହେଽପି ନିବସନ୍ ବିପ୍ରୋ ମୁନିର୍ମାଂସସ୍ୟ ବର୍ଜ୍ଜନାତ୍ ।୩୮୯।

ଏତେନ ବିଧିଭକ୍ଷଣେ ନ ଦୋଷଃ । ଅବିଧିଭକ୍ଷଣେ ଦୋଷଃ । ସର୍ବଦା ପରିତ୍ୟାଗେ ଫଳବିଶେଷୋ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତଃ । ଯତ୍ତୁ ଅଦୃଷ୍ଟଭକ୍ଷଣଂ ସର୍ବଦା ନିଷିଦ୍ଧଂ ସ୍ୱାଦଭକ୍ଷଣେ କଥଂ ଫଳବିଶେଷଶ୍ରବଣଂ ସ୍ୟାତ୍ । ନହି ଭୂ ସୁରାଦେଃ ପାନାଦିରଣଫଳବିଶେଷେ ମହାଛେଦ୍ୟୋଃ ସ୍ତୁ । ଶଂ ୧୦ଠ । ଯତ୍ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତନିଷିଦ୍ଧମାଂସଭକ୍ଷଣଂ ତଦା ପଶ୍ଚ ତଦ୍ଦୋଷୋ ନୋପପଦ୍ୟତେ । ଅହିଂସ୍ରାଦ ଶିଷ୍ଟମେତଦତି ଭେତତ୍ । ପ୍ରୋକ୍ଷିତଂ ଦ୍ୱିଜକାମ୍ୟୟା ଇତ୍ୟାଦିବାକ୍ୟାନାମନର୍ଥକପ୍ରସଙ୍ଗାତ୍ ।

ଦ୍ଵିଜଶବ୍ଦସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ଵେ ଏବ ପ୍ରସିଦ୍ଧତ୍ଵାତ୍ । ଅନ୍ୟଥା ଭକ୍ଷୟନ୍ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ । ଇତ୍ୟେବ ବିପ୍ରପଦୋପାଦାନାତ୍ । କିଂ ଚ ଯାଗାଦନ୍ୟ ପଶୁମାଂସଭକ୍ଷଣେ ଦୋଷଃ ସ୍ୟାତ୍ । ବଧଭକ୍ଷଣେ ନ ଦୋଷ ଇତି କେଚନ । ନାୟମପ୍ୟେବ କ୍ରମଃ । ନ ହିଂସ୍ୟାତ୍ ସର୍ବଭୂତାନି ଇତ୍ୟାଦନ୍ୟ ହିଂସାମାତ୍ରଂ ଅଗ୍ନିଷ୍ଟୋମାଦ୍ୟ ପଶୁମାଲଭେତ ଇତ୍ୟାଦନ୍ୟ ପଶୁମାରଣେ ନ ଦୋଷଃ । ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦାବପି ବଧ୍ୟପଶୁମାରଣେ ନ ଦୋଷଃ । ତଥାହ—ମନୁଃ—

ମଧୁପର୍କେ ଚ ଯଜ୍ଞେ ଚ ପିତୃଦୈବତକର୍ମଣି ।
ଅତ୍ରୈବ ପଶବୋ ହିଂସ୍ୟା ନାନ୍ୟତ୍ରେତି କଥଂଚନ । ୯୦ ।
ଏଷ୍ଵର୍ଥେଷୁ ପଶୂନ୍ ହିଂସନ୍ ବେଦତତ୍ତ୍ଵାର୍ଥବିଦ୍ଦ୍ଵିଜଃ ।
ଆତ୍ମାନଂ ଚ ପଶୂଂଶ୍ଚୈବ ଗମୟତ୍ୟୁତ୍ତମାଂ ଗତିଂ । ୯୧ ।

ଦେଶବିଶେଷେ ମତ୍ସ୍ୟଭକ୍ଷଣେ ଦୋଷୋ ନାସ୍ତୀତ୍ୟାହ—କଲ୍ପ-ତରୁନିବନ୍ଧେ—

ମତ୍ସ୍ୟାଦସ୍ତୁ ନରାଃ ପୂର୍ବେ ବ୍ୟଭିଚାରରତାଃ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ।
ଉତ୍ତରେ ମଦ୍ୟପାନଂ ଚ ସ୍ପୃଶନ୍ତ୍ୟନ୍ୟାଂ ରଜସ୍ଵଲାଂ । ୯୨ ।
ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଜାତାଃ ପ୍ରଗୃହ୍ଣନ୍ତି ଭ୍ରାତୃଜାୟାମଭର୍ତୃକାଂ ।
ଉଦ୍ବାହ୍ୟନ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣାସ୍ୟେ ମାତୁଲସ୍ୟ ସୁତା ଦ୍ଵିଜୈଃ । ୯୩ ।
ଅନେନ କର୍ମଣା ନୈତେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମନର୍ହକାଃ । ୯୪ ।

ମନୁଃ—

ନ ମାଂସଭକ୍ଷଣେ ଦୋଷୋ ନ ମଦ୍ୟେ ନ ଚ ମୈଥୁନେ ।
ପ୍ରବୃତ୍ତିରେଷା ଭୂତାନାଂ ନିବୃତ୍ତିସ୍ତୁ ମହାଫଳା । ୯୫ ।

ନ ମାଂସଭକ୍ଷଣ ଇତ୍ୟନେନ ତଦ୍ ବଧଭକ୍ଷଣଂ ପ୍ରତିପନ୍ନଂ ଦେଶ-ବିଶେଷବିଷୟଂ ଚ । ନ ମଦ୍ୟ ଇତି ଶୂଦ୍ରାଦିବିଷୟଂ । ଉତ୍ତରେ-ମଦ୍ୟପାନମିତି ଦେଶାନ୍ତରବିଷୟଂ । ମୈଥୁନ ଇତି ନିଷିଦ୍ଧତିଥ୍ୟାଦିଭିନ୍ନତିଥୌ ସ୍ଵଦାରବିଷୟମିତ୍ୟାହ । ପଦ୍ମାକରଃ—

ମାକ୍ଷିକଂ ଲବଣଂ ଗବ୍ୟଂ ସ୍ନେହାନ୍ନଂ ଘୃତମେବ ଚ ।
ହସ୍ତଦତ୍ତାନି ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତୁ ଦିନମେକମଭୋଜନଂ । ୩୯୬ ।

ତଥାଚ ମନୁଃ—

ମକ୍ଷିକଂ ପାଣିକଂ ଶାକଂ ଗୋରସଂ ଲବଣଂ ଘୃତଂ ।
ହସ୍ତଦତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜଂ ତୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୩୯୭ ।

ମାକ୍ଷିକଂ—ମଧୁ । ପାଣିକଂ—ଇକ୍ଷୁରସବିକାର ଇତି । କାମକାର-ବିଷୟମେତତ୍ ।

ଇତି ଅପକ୍ୱାନ୍ନମାଂସଭକ୍ଷଣାଦି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ
ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶୂଦ୍ରହସ୍ତଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର ଚ ବୃହଦ୍ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ନଂ ଦଦଚ୍ଛୂଦ୍ରଃ ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦଦେତ୍ ।
ଦ୍ୱୟମେତଦଭୋଜ୍ୟାନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତୂପବସେଦହଃ । ୩୯୮ ।

ଅକାମକୃତବିଷୟମେତତ୍ । କାମକୃତବିଷୟେ ପୁନଃ । ଶାତାତପଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ନଂ ଦଦେତ୍ ଶୂଦ୍ରଃ ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦଦେତ୍ ।
ଉଭାବେତାବଭୋଜ୍ୟାନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।୩୯୯

ଅତ୍ରିଃ—ଶୂଦ୍ରହସ୍ତେ ତୁ ଯୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ପାନୀୟଂ ବା ପିବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୦୦ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରହସ୍ତଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ଆମଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆମଶ୍ରାଦ୍ଧେ ତଥା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୦୧

ବୈଷ୍ଣୁଃ—ଅମଣ୍ଡାଦ୍ଧାଶନେ ତ୍ର୍ୟହଂ ପୟସା ବର୍ତ୍ତନେ । ଏତତ୍ତୁ ସଗୁଣ-ନିର୍ଗୁଣତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟଂ ।

ଇତ୍ୟାମଣ୍ଡାଦିପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅଭୋଜ୍ୟାନ୍ନଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର ଚ ମନୁଃ—

ଅଭୋଜ୍ୟାନ୍ନଂ ତୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ସ୍ତ୍ରୀଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ଜଗ୍ଧ୍ୱା ମାଂସମଭକ୍ଷ୍ୟଂ ଚ ସପ୍ତରାତ୍ରଂ ଯବାନ୍ ପିବେତ୍ । ୪୦୨ ।

ଧୌମ୍ୟଃ—

ବ୍ରହ୍ମୋଦନେ ଚ ସୋମେ ଚ ସୀମନ୍ତୋନ୍ନୟନେ ତଥା ।
ସୂତକେ ମୃତକେ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୦୩ ।

ଅତ୍ର ବ୍ରହ୍ମୋଦନାଖ୍ୟଂ କର୍ମାଙ୍ଗଂ ସୋମସାହଚର୍ଯ୍ୟାତ୍ । ଇତି ବଙ୍ଗାନେ-ଶ୍ୱରଃ ।

ଇତ୍ୟଭୋଜ୍ୟାନ୍ନଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପତିତାନ୍ନଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପତିତାନ୍ନଂ ଚ ଯୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ସପ୍ତାହମୁଦକେ ବସେତ୍ ।
ପାନୀୟପାନମଶ୍ନନ୍ ବୈ କୁଶବାରି ତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେତ୍ । ୪୦୪ ।

ସପ୍ତାହମୁଦକେ ବସେଦିତି ସପ୍ତଦିବସମୁପବାସଃ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଇତି କେଚିତ୍ ।

ଶାତାତପଃ—

ପରପାକନିବୃତ୍ତସ୍ୟ ପରପାକରତସ୍ୟ ଚ ।
ଅପଚସ୍ୟ ଚ ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୦୫ ।
ଗୃହୀତ୍ୱାଗ୍ନିଂ ସମାରୋପ୍ୟ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ନ ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ ।
ପରପାକନିବୃତ୍ତୋଽସୌ ମୁନିଭିଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଃ । ୪୦୬ ।

ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନ୍ନ ପ୍ରାଶ୍ନୀତ ପକ୍ୱାନ୍ନଂ ଯସ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରତଃ ।
ଅପଙ୍କ୍ତ୍ୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବିଦ୍ୱାନ୍ ପରପାକରତଃ ସ୍ମୃତଃ । ୪୦୭ ।
† ସ୍ମୃତମେଧେଷୁ ବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରବହିଷ୍କୃତାଃ ।
ଋଷିଭିସ୍ତୁ ବ ସର୍ବେ ତ ତେ ପଙ୍ଗାଃ ଯଦକୀର୍ତ୍ତିତାଃ । ୪୦୮ ।
ଇତି ପରପାକାନ୍ନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଜ୍ଞାନାତ୍ ସୂତକେ ମୃତକେ ବା
ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ଭୁଞ୍ଜତେ ବିପ୍ରାଃ ସୂତକେ ମୃତକେଽପିବା ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଶବସୂତକେ । ୪୦୯ ।
ଇତ୍ୟଜ୍ଞାନାତ୍ ସୂତକେ ମୃତକେ ବା ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅମିଷଲିପ୍ତପକ୍ୱାନ୍ନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆହ ତ ହାରୀତଃ—
ଅମିଷସ୍ୟ ତ ଭକ୍ଷେ ତୁ ପକ୍ୱମନ୍ନାଦି ଯୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
କୁଶମୂଳବିପକ୍ୱେନ ତ୍ର୍ୟହଂ କ୍ଷୀରେଣ ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୪୧୦ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—
ପକ୍ଷେ ବା ଯଦି ବା ମାସେ ଯସ୍ୟ ନାଶ୍ନନ୍ତି ଦେବତାଃ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତସ୍ୟ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୧୧ ।
ଇତ୍ୟାମେଷଲିପ୍ତପକ୍ୱାନ୍ନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆହ ତ ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—
ଶୂଦ୍ରସ୍ୟାନ୍ନମଥଜ୍ଞାନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱାହ୍ୟକାମତଃ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚରେଦ୍ ବିପ୍ରୋ ଜ୍ଞାନାତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରାବ୍ଦଂ ଚରେତ୍ ।

• ସ୍ମୃତିମଧ୍ୟେଷୁ ଇତି ପାଠାନ୍ତରଂ ।

ଯମଃ—

ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ସୂତକେ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଷଣ୍ମାସାନ୍ ବ୍ରତମାଚରେତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତଥାଶୌଚେ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ମାସଂ ବ୍ରତୀ ଭବେତ୍ । ୪୧୩

ଇଦମଭ୍ୟାସବିଷୟମିତି ବର୍ଦ୍ଧମାନେଶ୍ୱରଃ । ଅନଭ୍ୟାସବିଷୟେ ବଶିଷ୍ଠ ସ୍ତୁ—

ଶୂଦ୍ରାଶୌଚେ ଦ୍ୱିଜୋ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଚ ଦ୍ୱିଜାଶୌଚେ ସାନ୍ତପନଂ ବିଧୀୟତେ । ୪୧୪ ।
ଶୂଦ୍ରଃ ଶୌଚେ ସ୍ନାତକଃ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେତ୍ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରାନ୍ନଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅଜ୍ଞାନାତ୍ ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଭକ୍ଷଣେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର ଲଘ୍ୱାପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଅଜ୍ଞାନାଦ୍ୟସ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜୀତ ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରୋପୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୧୫ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—ସ୍ୱଜନ୍ୟଃ ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଭୋଜନେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ । ରାଜ୍ଞଃ ପଞ୍ଚରାତ୍ରଂ । ବୈଶ୍ୟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟପ୍ରାଶନେ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ । ବୈଶ୍ୟାଃ ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମେତଦ୍ଦତ । ଏତଦଜ୍ଞାନବିଷୟମିତି ବର୍ଦ୍ଧମାନେଶ୍ୱରଃ । କାମକାର ବିଷୟମାହ—ଯମଃ—

ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟାଶନେ ମାସଂ ପକ୍ଷମେକଂ ତଥା ବିଶଃ ।
କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ତୁ ସପ୍ତାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତଥା ଦିନଂ । ୪୧୬ ।

ଉପବାସ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟପ୍ରାଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଦୀପୋଚ୍ଛିଷ୍ଟତୈଲଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଉକ୍ତ ଚ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶନ୍ ମତେ—

ଦୀପୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ତୁ ଯତ୍ତୈଲଂ ସ୍ୱଦେହୀ ରଥ୍ୟାଗତଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଅଭ୍ୟଙ୍ଗସ୍ୟାବଶିଷ୍ଟଂ ଚ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ନକ୍ତେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୧୭ ।
ସମୁଚ୍ଛିଷ୍ଟମ୍‌ଯୋ ଭୁଂକ୍ତେ ଦିବା ବା ନକ୍ତଭୋଜନେ । *
ଏବ ଦୈବସ୍ୱତଃ ପ୍ରୀତ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୪୧୮ ।

ଇତି ଦୀପୋଚ୍ଛିଷ୍ଟତୈଲଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବଟାଦିପତ୍ରେ ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବଟାଶ୍ୱତ୍ଥାର୍କପତ୍ରେଷୁ କୁମ୍ଭୀତିନ୍ଦୁକପତ୍ରୟୋଃ ।
କୋବିଦାରକଦମ୍ବେଷୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।୪୧୯ ।
ପଲାଶପଦ୍ମପତ୍ରେଷୁ ଗୃହୀ ଭୁକ୍ତ୍ୱୈନ୍ଦବଂ ଚରେତ୍ ।
ବାନପ୍ରସ୍ଥୋ ଯତିଶ୍ଚୈବ ଲଭତେ ଚୈନ୍ଦବଂ ଫଲଂ । ୪୨୦ ।

କୁମ୍ଭୀ—କଟ୍‌ଫଲମିତି ଖ୍ୟାତଂ ।

ଇତି ବଟାଦିପତ୍ରେ ଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅପୋଶାନମକୃତ୍ୱା ତୁ ଯୋ ଭୁଂକ୍ତେ ନାମବାନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଭୁକ୍ତାନନ୍ତୁ ଯଦା ବ୍ରୂୟାତ୍ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟଶତଂ ଜପେତ୍ । ୪୨୧ ।

ଶଙ୍ଖଃ—

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ରାଜହସ୍ତଂ ଚ ଭାଜନଂ ରାଜହସ୍ତିନଂ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପଶ୍ଚାତ୍ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ତୁ ବ୍ରତୀ ଭବେତ୍ । ୪୨୨
ସୁରାପସ୍ୟ ଚ ବନ୍ଧ୍ୟସ୍ୟ ନଷ୍ଟାଚାରଣସ୍ୟ ଚ ।
ଅନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜଃ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିନମେକମଭୋଜନଂ । ୪୨୩ ।

---

* ଯୋ ଭୁଂକ୍ତେ ମୁକ୍ତଭୋଜନେ ଇତି ପାଠାନ୍ତରଂ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଅକାମତଃ ପିବେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ଭକ୍ଷୟେଦପି କାଞ୍ଜନଂ ।
ମାସଂ ତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ତୁ ଜପଂ କୃତ୍ୱା ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୪୬୪ ।

ଅଷ୍ଟସହସ୍ରଂ—ଅଷ୍ଟାଧିକସହସ୍ରଂ । ଅନ୍ୟଥା ଅଷ୍ଟସହସ୍ରାଣୀତି ବ୍ରୂୟାତ୍ । ଦକ୍ଷଃ—ଗୋରସଂ-ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତକାରଂ । ସ୍ନେହାକ୍ତଂ ପର୍ଯ୍ୟୁ-ଷିତାରଂ ବର୍ଜୟିତ୍ୱା ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଂ ଦ୍ରାକ୍ଷ୍ୟ ଉପବସେତ୍ ।

ଇତ୍ୟଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପଶୁପକ୍ଷିମାଂସଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଭକ୍ଷ୍ୟାଃ ପଞ୍ଚନଖାସ୍ତ୍ୱେବ ଗୋଧାକଚ୍ଛପଶଲ୍ଲକାଃ ।
ଖଡ୍ଗଶ୍ଚ ଶଶକଶ୍ଚୈବ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ନୋପବସେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।

ଯଦ୍ୟପି ନଖାନାନ୍ତୁ କୂର୍ମଶୂକରା ଇତି । ଅନେନ କଚ୍ଛପଭକ୍ଷଣ-ନିଷିଦ୍ଧମପ୍ୟସ୍ତି ତଦ୍ଦେଶଭେଦବ୍ୟବସ୍ଥୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟଂ ସର୍ବମନ୍ୟତ୍ ଏବଂ ଗୋଧାଖଡ୍ଗାଦିଷ୍ୱପି ମନ୍ତବ୍ୟଂ । ଶାତାତପଃ—

କ୍ଲୀବାଦସ୍ପୃଶ୍ୟପତିତୈଃ ସୂତକୈର୍ନାସ୍ତିକୈସ୍ତଥା ।
ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ନାଦ୍ୟାତ୍ତଦନ୍ନଂ ତୁ ଭକ୍ଷ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୪୬୫
ତଦ୍ଭୁକ୍ତ୍ୱା ସବଶେଦ୍ରାତ୍ରିମୁପସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଚତୁର୍ଗୁଣଂ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଷଡ୍ଗୁଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତମଭ୍ୟାସେଽଷ୍ଟଗୁଣଂ ଭବେତ୍ । ୪୬୬

ମନୁଃ—କେଶକୀଟାବପନ୍ନଂ ଚ ପାଦସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଚ କାମତଃ ।
ଭ୍ରୂଣଘ୍ନାବେକ୍ଷିତଂ ଚୈବ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଚାପ୍ୟୁଦକ୍ୟୟା । ୪୬୮ ।
ପତତ୍ରିଣାବଲୀଢଂ ଚ ଶୁନା ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟମେବ ଚ ।
ଗବାଘ୍ରାତମୁପଘ୍ରାତଂ ଘୁଷ୍ଟାନ୍ନଂ ଚ ବିଶେଷତଃ । ୪୬୯ ।
ଭୁକ୍ତ୍ୱାନ୍ନଂ ଚାପସାର୍ଥଂ ଅମାତ୍ୟଭକ୍ଷଣଂ ତ୍ର୍ୟହଂ ।
ମତ୍ୟା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ରେତୋ ବିଣ୍ମୂତ୍ରମେବ ଚ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଭଦନ୍ତାଶ୍ୱେ ତୁ ଯୋ ବିପ୍ରୋ ସଦ ଭୁଂକ୍ତେ ଚ କାମତଃ ।
ଉପବାସେନ ଚୈକେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୩୧ ।
ଗୋଧୂକଶ୍ୱଷଷକ୍ରୌଞ୍ଚକଲବଙ୍କଶୁକପ୍ଲବାଃ ।
ଭାସୋଽଥ ବାୟସୋଲୂକହଂସସାରସଟିଟ୍ଟିଭାଃ । ୪୩୨ ।
ବଲାକବକଦାତ୍ୟୂହ ଶ୍ୟେନ ସାରଙ୍ଗକୋକିଲାଃ ।
ଜୀବଞ୍ଜୀବଚକ୍ରବାକକ୍ଲାମ୍ୟକୁକ୍କୁଟଶୂକରାଃ । ୪୩୩ ।
ରକ୍ତପାଦମୁଖୋପେତା ଯେ ଚାନ୍ୟେ ଚଷ୍ଟପୁଟକାଃ ।
ଚକୋର ପେରୁଭେରଣ୍ଡକୋଯଷ୍ଟି ନଖବିଷ୍କିରାଃ । ୪୩୪ ।
ଖଞ୍ଜରୀଟଞ୍ଚ କାକୋଲକମ୍ପ ପାସ୍ୱବଭାଦୟଃ ।
ଦ୍ୱୀପଂ ବାନରଂ ଚୈବ ଭକ୍ଷଣୀୟା ଦ୍ୱିଜାତୟଃ । ୪୩୫ ।
ଏକରାତ୍ରୋପବାସଶ୍ଚ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟଶତଂ ଜପେତ୍ ।
ଇତି ସ୍ମୃତ୍ୟନ୍ତରବଚନାତ୍ । ଏତଦକାମକୃତଭକ୍ଷଣବିଷୟଂ ।

କାମକୃତେ ତୋଦ୍ୱୈଗୁଣ୍ୟଂ ଦ୍ୱିଗୁଣ ପୂର୍ବକମିତି ବଚନାତ୍ । ବିଷ୍ଣୁଃ— କଲବିଙ୍କ ପ୍ଲବ ହଂସ ଚକ୍ରବାକ ଦାତ୍ୟୂହ ଶୁକ ସାରିକା ବକ କୋକିଲଖାଞ୍ଜରୀଟେଦକକୁକ୍କୁଟଶ୍ଚଙ୍ଗ୍ରାମଚଷାଶନେ ତ୍ରିରାତ୍ରମୁପ-ବସେତ୍ । ତିତ୍ତିରକପିଞ୍ଜଲ ଲାବକ ବର୍ତ୍ତିକ ମୟୂର ବର୍ଜଂ ସର୍ବପକ୍ଷିଣାଂ ମାଂସ-ଖାଦନେ ଦିନମେକଂ ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଲାଂ ପିବେତ୍ ।

ବ୍ରହ୍ମସୁବର୍ଚ୍ଚଲା—ବ୍ରାହ୍ମୀଶାକବିଶେଷଃ ।

ଇତି ପଶୁପକ୍ଷିମାଂସଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥଛଦଣ୍ଡ ଭକ୍ଷଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହଦ୍ୟମଃ—

କ୍ଷୁଦ୍ରାବର୍ତ୍ତିକା କୁମ୍ଭୀ ଚ ତ୍ରଷ୍ଟନତ୍ରଭବାଜନମ୍ ।
ଲଶୁଣଂ ଗୃଞ୍ଜନଂ ଚୈବ ଶୁଶ୍ରୁକଂ ଛବକାନ ଚ । ୪୩୬ ।

ଏତେଷାଂ ଭକ୍ଷଣଂ କୃତ୍ୱା ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।

କୁମ୍ଭୀ—କନ୍ଦୁଲଂ । ବ୍ରଶ୍ଚନପ୍ରଭବାନ—ଛେଦନପ୍ରଭବାନ ।

ଭୂସ୍ତୃଣଂ—ଗନ୍ଧାପହରଣସ୍ତୃଣଂ । ଶିଗ୍ରୁକଂ—ଶୋଭାଞ୍ଜନଂ ।

ହାରୀତଃ—ଅନୁଲ୍ଲିଖିତାନାଂ ପକ୍ଷିଣାଂ ଭକ୍ଷଣେ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ଗ୍ରାମ୍ୟାଣି ଭକ୍ଷଣେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ । ଅନ୍ୟେଷାଂ ଅନୁଲ୍ଲିଖିତାନାଂ ଜଳଚରାଣାଂ ଭକ୍ଷଣେ ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ବ୍ୟାସଃ—

ନକୁଳଂ ମୂଷିକଂ ଚୈବ ସର୍ପୋ ମଣ୍ଡୂକ ଏବଚ ।
ଅମେଧ୍ୟାଃ ସର୍ବମତ୍ସ୍ୟାଶ୍ଚ ଜଗ୍ଧ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସମାଚରେତ୍ । ୪୩୭ ।

— ବାଶିଷ୍ଠଃ—ଭକ୍ଷାଣାମପି ଆମମାଂସରୁଧିରପ୍ରାଶନେ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ଚେତି । କାମକୃତ ଇତି ବେଦିତବ୍ୟ । ଅକାମକୃତସ୍ତ୍ୱର୍ଦ୍ଧଂ ।

ତିତ୍ତିରିଂ ଚ ମୟୂରଂ ଚ ଲାବକଂ ଚ କପିଞ୍ଜଳଂ ।
ବାର୍ଦ୍ଧୀଣଂ ବର୍ତ୍ତିକଂ ଚୈବ ଭକ୍ଷ୍ୟମାହ ଯମଃ ସଦା । ୪୩୮ ।

ବର୍ତ୍ତିକଂ—ବର୍ତ୍ତକ ମିତି କେଚିତ୍ । ଯମଃ —

ଗଣାନ୍ନଂ ଗଣିକାନ୍ନଂ ଚ ଯଚ୍ଛନ୍ନଂ ବନ୍ଧୁ ଯାଚତେ ।
ନାରୀ ପ୍ରଥମଗର୍ଭେଷୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୩୯ ।
ଯସ୍ତୁ ଜୀବତି ଶୈର୍ଯ୍ୟେଣ ଗୋସୁବର୍ଣ୍ଣାପହାରକଃ ।
ହିରଣ୍ୟଂ ହରତେ ଯସ୍ତୁ ସ ବପ୍ତୋଗଣଭୂଚ୍ୟତେ । ୪୪୦ ।

ଇତି ଅଭକ୍ଷ୍ୟଭକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ନନ୍ଦତବିବାହ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର ଚ ବୃଦ୍ଧହାରୀତଃ—

ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ବିଦ୍ୟମାନେ ଦାରାଗ୍ନିହୋତ୍ର ମନୁଜଃ ପୂର୍ବଂ କରୋତି ସ ପରିବେତ୍ତା । ପରିବେଦିତୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ । ପରିବେଦନୀ କନ୍ୟା । ପରିବେଦକ ପିତା । ପରିବେଦ କର୍ତ୍ତା ଯାଜକଃ । ସର୍ବେ ତେ ପତିତାଃ ।

ସମ୍ବତ୍ସରଂ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ପାଳୟେୟୁଃ । ଇଦଂ ଚାମତଃ । ଅଜ୍ଞାମତ
ସ୍ତୁଦତ୍ତଂ ଅଦୋଷବଦସ୍ୟମାହ—ବୃଦ୍ଧଶାତାତପଃ—

ଷଣ୍ଢବାମନକୁବ୍ଜେଷୁ ଜଡ଼େଷୁ ଗଦ୍ଗଦେଷୁ ଚ ।
ଜାତ୍ୟନ୍ଧବଧିରେ ମୂକେ ନ ଦୋଷଃ ପରିବେଦନେ ।୪୪୧।
କ୍ଲୀବେ ଦେଶାନ୍ତରସ୍ଥେ ଚ ପତିତେ ବ୍ରଜିତେ ତଥା ।
ଯୋ ଗଶାସ୍ତ୍ରାଭିଯୁକ୍ତେ ଚ ନ ଦୋଷଃ ପରିବେଦନେ ।୪୪୨।

ସ୍ବଲ୍ପଶାତାତପଃ—

ତବଦେବତ୍ ସଗୋତ୍ରାଣାଂ ଯ ସ୍ତ୍ରକନ୍ୟାଂ ମାତୁଳସ୍ୟ ଚ ।
ଗୃହିତ ସ୍ତ୍ରାପି ତୁଲ୍ୟୋଽସୌ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ॥

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ଯଦାଧିଷ୍ଠେଦାଧାନଂ ସ୍ୟାଦ୍ଯବୀୟସଃ ।
ଅନୁଜ୍ଞାତସ୍ତୁ କୁର୍ବୀତ ଶଙ୍ଖସ୍ୟ ବଚନଂ ଯଥା ।୪୪୪।
ଇତି ଜନିତ ତବାଦ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରତଭଙ୍ଗ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଏକଦଶାହାଦୌ ଗୃହୀତ ବ୍ରତସ୍ୟ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟାଦନା ଭୋଜନାଦ ନଷିଦ୍ଧା-
ଚରଣେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ବରାହ ପୁରାଣେ—

ମୋହାତ୍ ପ୍ରମାଦାଲ୍ଲୋଭାଦ୍ବା ବ୍ରତଭଙ୍ଗୋ ଭବେଦ୍ ଯଦି ।
ତଥା ଦିବସଂ ନାଶ୍ନୀୟାତ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ବା କେଶ ମୁଣ୍ଡନଂ ।୪୪୫
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିଦଂ କୃତ୍ୱା ପୁନରେବ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।୪୪୬।

ଅଥ ଶୂଦ୍ର ପ୍ରସ୍ୱେଦନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯମଃ—

ପ୍ରସ୍ୱେଦାଃ ଶୂଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ସ୍ନେହାଦର୍ଥପ୍ରସଙ୍ଗାଦ୍ୱା ତସ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଶୋଧନଂ । ୪୪୭ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ର ପ୍ରସ୍ୱେଦନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବିନା ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶାତାତପଃ—

ବିନା ଯଜ୍ଞୋପବୀତେନ ଭୁଂକ୍ତେ ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯଦି ।
ସ୍ନାନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଜ୍ଜପଂ କୁର୍ଯ୍ୟା ଦୁପବାସେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୪୪୮ ।
ବିନା ଯଜ୍ଞୋପବୀତେନ ଯଦୁଚ୍ଛିଷ୍ଟୋ ଭବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମହୋରାତ୍ରଂ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟ ଶତଂ ଜପେତ୍ । ୪୪୯ ।

ଅଷ୍ଟଶତଂ—ଅଷ୍ଟୋତ୍ତର ଶତଂ ।

ଇତି ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ ବିନା ଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶ୍ରାଦ୍ଧଭୋଜନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବିଷ୍ଣୁଃ—

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ନବଶ୍ରାଦ୍ଧେ ମାସୋନମଥ ମାସିକେ ।
ତ୍ରୈପକ୍ଷିକେ ତଥାର୍ଦ୍ଧଂ ତୁ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ଦ୍ୱିମାସିକେ । ୪୫୦ ।

ଉପବାସ ପୂର୍ବ୍ବଂ ଜ୍ୟୋତିର୍ମନ୍ତବ୍ୟଂ ।

ଭୁଂକ୍ତେ ଚେଷ୍ଟାର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ରାଦ୍ଧେ ପ୍ରାଣାୟାମଂ ଷଡାଚରେତ୍ ।
ଉପବାସସ୍ତ୍ରିମାସାଦି ବର୍ଷାନ୍ତେ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଃ । ୪୫୧ ।
ପ୍ରାଣାୟାମତ୍ରୟଂ ବୃଦ୍ଧାବହୋରାତ୍ରଂ ସପିଣ୍ଡନେ । ୪୫୨ ।

ବୃଦ୍ଧାବତି ବୃଦ୍ଧିଶ୍ରାଦ୍ଧେ ।
ନବଶ୍ରାଦ୍ଧେ ଏକାଦଶାହ ଶ୍ରାଦ୍ଧେ ।

ଭରଦ୍ୱାଜଃ—

ଗୃଧ୍ରାଳାଦୁଦକାଗ୍ରର୍ଗାଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୈଦ୍ୟୁତାଦପି ।
ଦଂଷ୍ଟ୍ରିଭ୍ୟଶ୍ଚ ପଶୁଭ୍ୟଶ୍ଚ ମରଣଂ ପାପକର୍ମଣାଂ । ୪୫୩ ।
ପତନାନ୍ନାଶକାଚ୍ଚୈବ ବଶୋଦ୍‌ବନ୍ଧୋଦକୈସ୍ତଥା ।
ଲୁବ୍ଧେଷାଂ ଷୋଡ଼ଶ ଶାବେ କୁର୍ଯ୍ୟାଦନ୍ତ୍ୟବ୍ରତଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।୪୫୪
ଇନ୍ଦ୍ରବ୍ରତଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ । ଦାନେ ଧେନୁ ଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।
ଇତି ଶାବଭୋଜନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚବିଧିଃ ।

ପରାଶରଃ—

ଉପବାସମହୋରାତ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚଂ ଚଥସୃତେ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ଚ ବର୍ଣ୍ଣେଭ୍ୟୋ ବହୁତା ଦବ୍ୟତସ୍ତଥା । ୪୫୫ ।
ପଞ୍ଚସୁ ହି ଷୁ ଲୋକେଷୁ ଦେବତାଭିରଧିଷ୍ଠିତଂ ।
ବରୁଣଶ୍ଚୈବ ଗୋମୂତ୍ରେ ଗୋମୟେ ହବ୍ୟବାହନଃ । ୪୫୬ ।
ଦଧି ବାୟୁଃ ସମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟଃ ସୋମଃ କ୍ଷୀରେ ଘୃତେ ରବିଃ ।
ପୟଃ କାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣାୟାଃ ଶ୍ୱେତାୟାଶ୍ଚୈବ ଗୋମୟଂ । ୪୫୭ ।
ଗୋମୂତ୍ରଂ ତାମ୍ରବର୍ଣ୍ଣାୟା ନୀଳାୟାଶ୍ଚ ତଥା ଘୃତଂ ।
ଦଧି ଚ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣାୟା ଲଭ୍ୟେତ ପୃଷ୍ଟଗବ୍ୟକଂ । ୪୫୮ ।
ଗୋମୂତ୍ରଂ ମାଷକାସ୍ତ୍ୱଷ୍ଟୌ ଗୋମୟସ୍ୟ ତୁ ଷୋଡ଼ଶ ।
କ୍ଷୀରସ୍ୟ ଦ୍ୱାଦଶପ୍ରୋକ୍ତା ଦଧ୍ନଶ୍ଚ ଦଶ କୀର୍ତ୍ତିତା । ୪୫୯ ।
ଗୋମୂତ୍ରବଦ୍‌ଘୃତସ୍ୟୋକ୍ତା ସ୍ତଦର୍ଦ୍ଧେନ କୁଶୋଦକଂ ।
ଏତଦ୍‌ନ୍ୟପରମାଣଂ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ କାୟଶୋଧନଂ । ୪୬୦ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟାଚୈବ ଗୋମୂତ୍ରଂ ଗନ୍ଧଦ୍ୱାରେତି ଗୋମୟଂ ।
ଆପ୍ୟାୟସ୍ୱେତି ଚ କ୍ଷୀରଂ ଦଧିକ୍ରାବ୍ଣେତି ବୈ ଦଧି । ୪୬୧ ।

ତେଜୋଽସୀତି ଘୃତଂ ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଦେବସ୍ୟତ୍ୱା କୁଶୋଦକଂ ।
ଆପ୍ୟାୟସ୍ୱେତି ଆଲୋଡ୍ୟ ପ୍ରଣବେନ ତତଃ ପିବେତ୍ । ୪୬୨ ।
ଅଶ୍ୱତ୍ଥେନ ପଲାଶେନ ପଦ୍ମପତ୍ରେଣ ବା ପିବେତ୍ ।
ଅଥବା ତାମ୍ରପାତ୍ରେଣ ବ୍ରହ୍ମ ପାତ୍ରାଣି ତାନି ବୈ । ୪୬୩ ।
ଯତ୍ତ୍ୱଗସ୍ଥିଗତଂ ପାପଂ ହୃଦ ତିଷ୍ଠତି ମାନବେ ।
ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚୋ ଦହେତ୍ସର୍ବଂ ଶୁଷ୍କମଗ୍ନିରିବେନ୍ଧନଂ । ୪୬୪ ।

ବୃଦ୍ଧ ଶାତାତପଃ—

ନଦୀତୀରେଷୁ ଗୋଷ୍ଠେଷୁ ପୁଣ୍ୟେଷ୍ୱାୟତନେଷୁ ଚ ।
ଉଷ୍ଟ ଗତ୍ୱା ଶୁଚୌଦେଶେ ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚଂ ସମାଚରେତ୍ । ୪୬୫ ।
ପଲାଶପଦ୍ମପତ୍ରଂ ବା ତାମ୍ର ପାତ୍ରଂ ହିରଣ୍ମୟଂ ।
ଶୋଧୟିତ୍ୱା ତୁ ତତ୍ପାତ୍ରଂ ଯତ୍ନାତ୍ତଂ ସମୁଦାହୃତଂ । ୪୬୬ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟସ୍ତେତି ଗୋମୂତ୍ରଂ ଗନ୍ଧଦ୍ୱାରେତି ଗୋମୟଂ ।
ଆପ୍ୟାୟସ୍ୱେତି ଚ କ୍ଷୀରଂ ଦଧିକ୍ରାବ୍ଣ୍ଣଋଗ୍ଦଧି । ୪୬୭ ।
ତେଜୋଽସି ଶୁକ୍ରମିତ୍ୟାଜ୍ୟଂ ଦେବସ୍ୟତ୍ୱା କୁଶୋଦକଂ ।
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ୍ୟାମୁପୋଷ୍ୟାଥ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଂ ସମାଚରେତ୍ । ୪୬୮ ।
ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଚୈବ ଗୋମୂତ୍ରଂ ସର୍ପିର୍ଦ୍ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚତୁର୍ଗୁଣଂ ।
କ୍ଷୀରମଷ୍ଟଗୁଣଂ ଚୈବ ପଞ୍ଚ ଗବ୍ୟଂ ତଥା ଦଧି । ୪୬୯ ।
ସକୃଦ୍ଦ୍ୱିଗୁଣଗୋମୂତ୍ରଂ ସର୍ପିର୍ଦ୍ଦଧ୍ନଶ୍ଚତୁର୍ଗୁଣଂ ।
କ୍ଷୀରମଷ୍ଟଗୁଣଂ ଚୈବ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ତଥା ଦଧି । ୪୭୦ ।
ସପ୍ତପତ୍ରାଃ ଶୁକ୍ଳଦର୍ଭାଃ ଅର୍କପତ୍ରସମାହୃତାଃ ।
ତୈଃ ସମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ହୋତବ୍ୟଂ ଦେବତାଭ୍ୟୋ ଯଥାକ୍ରମଂ । ୪୭୧
ଅଗ୍ନୟେ ସ୍ୱାହା ସୋମାୟ ଇଦଂ ବିଷ୍ଣୁର୍ବିଚକ୍ରମେ ।
ବଷ୍ଟୋନୃକ୍ତଂ ଚ ସାବିତ୍ର୍ୟା ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ ଚୈବହି । ୪୭୨ ।
ଦେବତାନ୍ୟାମଦଂ ହୁତ୍ୱା ତଚ୍ଛେଷଂ ଚ ସ୍ୱୟଂ ପିବେତ୍ ।
ଆଲୋଡ୍ୟ ପ୍ରଣବେନୈବ ନିର୍ମନ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଣବେନ ତୁ । ୪୭୩ ।

ତଦ୍ଧୁତ୍ୱା ପ୍ରଣବେନୈବ ପିବେତ୍ପ୍ରଣବେନ ତୁ । ୪୭୪ ।
ଏତଦ୍ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚଂ କୂର୍ଚ୍ଚ ମାସି ମାସି ଚରେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସର୍ବପାପବିଶୁଦ୍ଧାତ୍ମା ଜାୟତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ୪୭୫ ।
ଯାବଦସ୍ଥିଗତଂ ପାପଂ ଦେହେ ତିଷ୍ଠତି ଦେହିନାଂ ।
ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚୋ ଦହେତ୍ସର୍ବଂ ପ୍ରଦୀପ୍ତୋଽଗ୍ନିରିବେନ୍ଧନଂ । ୪୭୬ ।

ଶୋଧୟିତ୍ୱା ତୁ ସପ୍ତାହମିତି ନାସ୍ମାଦନାତ୍ କାଂସ୍ୟପ ତସ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିଃ ବୁଦ୍ଧ୍ୟେ ତଂର୍ଥଃ । ଜାବାଲଃ ।—

ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଂ ବିଶେଷତଃ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେତ୍ପ୍ରାତଃ ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚବିଧିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୪୭୭ ।

ଇତି ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚବିଧିଃ ।

ଅଥାଗମ୍ୟାଗମନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ନଟୀଂ ଶୈଲୂଷିକୀଂ ଚୈବ ରଜକୀଂ ବେଣୁଜୀବିନୀଂ ।
ଗତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତଥା ଚର୍ମୋପଜୀବିନୀଂ । ୪୭୮ ।

ଏତଦଜ୍ଞାନତଃ ସକୃଦ୍ଗମନ ବିଷୟଂ ।

ଅତଏବ ପୁରାଣେ—

ନଟୀଂ ଶୈଲୂଷିକୀଂ ଚୈବ ରଜକୀଂ ବେଣୁଜୀବିନୀଂ । ୪୭୯ ।

ଏତଦପି ସକୃଦ୍ଗମନବିଷୟଂ ।

ଜନନ୍ୟାଶ୍ଚ ଭଗିନ୍ୟାଶ୍ଚ ସ୍ୱସୁତାୟାସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ସ୍ନୁଷାୟା ଗମନେ ଚୈବ ବିଜ୍ଞେୟମତିପାତକଂ । ୪୮୦ ।
ଅତିପାତକିନସ୍ତ୍ୱେତେ ପ୍ରବିଶେୟୁର୍ହୁତାଶନଂ । ୪୮୧ ।

ଜନନୀ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ ମାତା । ସ୍ୱମାତୃଗମନସ୍ୟ ମହାପାତକତ୍ୱେନ ପଠି-ତତ୍ୱାତ୍ । ଅବୁଦ୍ଧି ପୂର୍ବକେଣ ସପତ୍ନୀମାତୃଗମନେ ନବ ବାର୍ଷିକମିତି ।

ସ୍ବସା ପିତୃସ୍ବସା ମାତା ମାତୁଳାନୀ ସ୍ବମାତୃସୁଃ ।
ଏତାସ୍ୱେକା ସ୍ମୃତା ତଂ ତୁ ନସ୍ତତଂ ପରିବର୍ଜୟେତ୍ । ୪୮୨ ।

ଇତି ଅଗମ୍ୟାଗମନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥାତିପାତକ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତିପାତକିନାଂ ଜ୍ଞାନତୋଽଜ୍ଞାନତଶ୍ଚାଗ୍ନିପ୍ରବେଶନେନ ମରଣମେବ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ମାତୃଗମନଂ ଦୁହିତୃଗମନଂ । ସ୍ନୁଷାଗମନମିତ୍ୟତିପାତକାନି ।

ଅତିପାତକିନସ୍ତ୍ବେତେ ପ୍ରବିଶେୟୁର୍ହୁତାଶନଂ ।
ବଦନାନ୍ନିଷ୍କୃତିସ୍ତେଷାଂ ବିଦ୍ୟତେ ହି କଥଞ୍ଚନ । ୪୮୩ ।

ଜ୍ଞାନତୋଽଜ୍ଞାନତଶ୍ଚେଦମର୍ଥଃ ।

ଭଣାସ୍ତୃଗମନେଚୈବ ଚରେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ବ୍ରତଂ ।
ଷଣ୍ମାସେଣ ଭବତି ଗୁରୁତଳ୍ପସମୋ ହି ସଃ । ୪୮୪ ।
ରେତଃ ସେକସ୍ତୁ ଯୋନିଷୁ କୁମାରୀ ଅନ୍ତ୍ୟଜାସୁ ଚ ।
ସଖ୍ୟୁଃ ପୁତ୍ରସ୍ୟ ଚ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଗୁରୁତଳ୍ପସମଃ ସ୍ମୃତଂ । ୪୮୫ ।
ବୈଶ୍ୟାସ୍ତ୍ରୀଗମନେ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ଅନାଢ୍ୟା ଯା ନିଷ୍କୃତିର୍ଦ୍ଦୃଷ୍ଟା ତପ ମହର୍ଷିଭିଃ । ୪୮୬ ।
ସମ୍ୟଗବକୃତାଭ୍ୟାସ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ଭିନ୍ନ ବ୍ରତଂ ସ୍ମୃତଂ ।
ଯଦ ତତ୍ର ପ୍ରକୋପୂର୍ବ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୪୮୭ ।

ଯମଃ—

ଶୂଦ୍ରୀଂ ଗତ୍ବା ତଥା ବିପ୍ର ଉଦକ୍ୟାମ୍ବୋଦ୍ଧିନାତୟେ ।
ବିଶ୍ବକୋପୋଷିତଃ ସ୍ନାତ୍ବା ଦଦ୍ୟାଦ୍ଗୋମାର୍ଜନୀଂ ତଥା । ୪୮୮ ।

ଏତଦ୍ୟୁକ୍ତମ୍ମନବଗଷ୍ପୃଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଶୂଦ୍ରୀଂ ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗତ୍ବା ଦ୍ବାଦଶାହମହର୍ଣ୍ଣଶଂ ।
ଗୋମୂତ୍ରଂ ଯାବକାହାରଂ ତ୍ରିଂଶେତ୍ପାପମୋଚକଃ । ୪୮୯ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାମଥ ବୈଶ୍ୟାଂ ବା ଗଚ୍ଛେଦ୍ୟଃ କାମମୋହିତଃ ।
ତସ୍ୟ ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧିଃ ସ୍ମୃତଃ । ୪୯୦ ।

ଏତତ୍ସକୃଦ୍‌ଗମନବିଷୟଂ । ମନୁଃ—

ଚଣ୍ଡାଳପୁକ୍କସାନାନ୍ତୁ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଗତ୍ୱା ଚ ଯୋଷିତଃ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାବ୍ଦମାଚରେଦ୍‌ଜ୍ଞାନାଦଜ୍ଞାନାଦୈନ୍ଦବ ଦ୍ୱୟଂ । ୪୯୧ ।

ଶଙ୍ଖଃ—ପୁକ୍କସମାଗଧୌ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପୁତ୍ରୌ ।
ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ରାଭ୍ୟାଂ ଜାତୌ । ମନୁଃ—

ଚଣ୍ଡାଳାନ୍ତ୍ୟ ସ୍ତ୍ରିୟୋ ଗତ୍ୱା ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଚ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ପତତ୍ୟଜ୍ଞାନତୋ ବିପ୍ରୋ ଜ୍ଞାନାତ୍ସାମ୍ୟଂ ତୁ ଗଚ୍ଛତି । ୪୯୨ ।

ପତତୀତି ପତିତଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଜ୍ଞାନତୋଽଭ୍ୟାସେ ତୁ ସାମ୍ୟଂ ଚଣ୍ଡାଳୈଃ ସମାନତ୍ୱଂ ଅତ୍ର ମରଣାନ୍ତିକ ମିତି ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱରଃ । ଅନଭ୍ୟାସେ ମନୁସ୍ତୁ ।

ଯଃ କରୋତ୍ୟେକରାତ୍ରେଣ ବୃଷଳୀଗମନଂ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତଦ୍ଭୈକ୍ଷ୍ୟଂ କୁର୍ବନ୍ନିତ୍ୟଂ ତ୍ରିଭିର୍ବର୍ଷୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୪୯୩
ବୃଷଳୀଫେନପୀତସ୍ୟ ନିଶ୍ୱାସୋପହତସ୍ୟ ଚ ।
ତସ୍ୟାଂ ଚୈବ ପ୍ରସୂତସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୪୯୪ ।

ବୃଷଳୀ ଅନ୍ତ୍ୟଜା ସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞେୟା ଇତି ଯମବଚନାତ୍ ।

ଯଃ ଚଣ୍ଡାଳୀଂ ଦ୍ୱିଜୋ ଗଚ୍ଛେତ୍କଥଞ୍ଚିତ୍କାମମୋହିତଃ ।
ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବିଶୁଧ୍ୟେତ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାନୁପୂର୍ବ୍ବକୈଃ । ୪୯୫ ।

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାନୁପୂର୍ବ୍ବକୈରିତି ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ କୃଚ୍ଛ୍ରାତି କୃଚ୍ଛ୍ର ଇତି । ବୃହସ୍ପତିଃ ।—

ଗୁରୋ ଦୁହିତରଂ ଗତ୍ୱା ସ୍ୱସାରଂ ପିତୁରେବ ଚ ।
ତସ୍ୟା ଦୁହିତରଂ ଚୈବ ଚରେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣବ୍ରତଂ । ୪୯୬ ।

ବୃହଦ୍‌ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଅନ୍ତ୍ୟର୍ଯ୍ୟାଣୀ ତୁ ଯୋ ଗଚ୍ଛେଦ୍ୱିପ୍ରୋ ହ୍ୟକାମତଃ ।

ପିତୁଃ ସ୍ୱସ୍ରା ଗମନେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୯୭ ।

ବୃହନ୍ମନୁଃ—ଯମଃ—

ଦ୍ୱେ ବର୍ଣ୍ଣେ ପରଦାରେଷୁ କିନ୍ତୁ ଶୌଦ୍ରୀ ପ୍ରଯୋଷିତ ।
ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାସୁ ପରିଭ୍ରଷ୍ଟଃ ପୃଥଗେବ ସମାଚରେତ୍ । ୪୯୮ ।

ବୃହନ୍ମନୁଃ—

ମାତୁଃ ପିତୁଶ୍ଚ ଗମନେ ମାତୁଳସ୍ୟାଗମନେ ତଥା ।
ଏତା ସ୍ୱକାମତୋ ଗତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୯୯ ।
ସଗୋତ୍ରାଂ ମାତୁଳସୁତାଂ ମାତୃଗୋତ୍ରାଂ ତଥୈବ ଚ ।
ସମାନ ପ୍ରବରାଂ ଚୈବ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୫୦୦ ।

ବୃଦ୍ଧ ଶାତାତପଃ—

ମାତୁଲାନୀଂ ତୁ ଯୋଗଚ୍ଛେତ୍ସ୍ନୁଷାଂ ଚ ଭଗିନୀସୁତାଂ ।
ପିତୁଃ ସ୍ୱସ୍ରୁଶ୍ଚ ଗମନେ ଦ୍ୱିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୫୦୧ ।

ଏତଦପି ସକୃଦ୍ଗମନ ବିଷୟଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ —

ରଜସ୍ୱଲାଂ ତୁ ଯୋ ଗଚ୍ଛେଦ୍ଗର୍ଭିଣୀଂ ପତିତାଂ ତଥା ।
ତସ୍ୟ ପାପବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମତି କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଶୋଧନଂ । ୫୦୨ ।
ଗର୍ଭିଣୀ ଅଷ୍ଟମାସୀୟ ଗର୍ଭେତି ଭବଦେବଃ । ୫୦୩ ।

ଶାତାତପଃ — ରଜସ୍ୱଲାଗମନେ ସପ୍ତରାତ୍ର ମିତି । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ —

ତ୍ରିରାତ୍ରାନ୍ତେ ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ଗତ୍ୱୋଦକ୍ୟାଂ ଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ ।

ବାକ୍ୟଦ୍ୱୟ ପ୍ରଥମଂ ଦ୍ୱିତୀୟତୃତୀୟଦିବସୀୟ ପରଂ ରଜସ୍ୱଲା ଗମନ ବିଷୟଂ । ପ୍ରାତିଲୋମ୍ୟ ଗମନ ବିଷୟେ ସ୍ୱଳ୍ପଦଣ୍ଡମାହ । ଶଙ୍ଖଃ —

ପ୍ରତିଲୋମେ ବଧଃ ପୁଂସୋ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ନାସାନ୍ତ କର୍ତ୍ତନଂ । ୫୦୪ ।

ଏତଦଜ୍ଞାନପୂର୍ବକ ବିଷୟଂ । ଅଜ୍ଞାନତଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଇତି ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗମନେ ଦ୍ୱାଦଶ ବାର୍ଷିକମିତରଥ । ପାଦହାନିଃ ।
ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଜ୍ଞାନତୋ ବୈଶ୍ୟାଗମନେ ଷଡ୍‌ବାର୍ଷିକଂ ।

ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ମୋହାଦ୍ଗତ୍ୱାତଃ ଶୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତଃ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣମେକ ବ୍ରତଂ ଦେୟଂ ମାତା ଯସ୍ୟାଶ୍ଚତସ୍ୟ ସା । ୧୦୭ ।
ପଦବ୍ଦାନ୍ୟନ୍ୟ ବର୍ଷାୟୁ ଗଚ୍ଛତଃ ସାଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣକଂ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିଦଂ ଶୁଦ୍ଧମଗମ୍ୟାଗମନେଷୁ ଚ । ୧୦୮ ।
ଉନସ୍ୟା ଶୁଧ୍ୟତେ ନାସ୍ତି ସବର୍ଣ୍ଣେ ଯଦ ଗଚ୍ଛତି ।
ଅସବର୍ଣ୍ଣେ ସଦା ଗଚ୍ଛେନ୍ମୂତ୍ରବଂ ଶୋଧୟିଷ୍ୟତେ । ୧୦୯ ।

ଅପସ୍ତମ୍ବଃ —

ମ୍ଲେଚ୍ଛୀଂ ନଟୀଂ ଚର୍ମକର୍ତ୍ତ୍ରୀଂ ରଜକୀଂ ବେଣୁଟୀଂ ତଥା ।
ଏତାସ୍ତୁ ଗମନଂ କୃତ୍ୱା ଚରେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଦ୍ୱୟଂ । ୧୧୦ ।

ଇତି । ଏତଦପି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଜ୍ଞାନତଃ ସକୃଦ୍ଗମନବିଷୟଂ ;
ଅଜ୍ଞାନତୋଽଭ୍ୟାସବିଷୟମାହ ।

କୈବର୍ତ୍ତୀଂ ଧ୍ୱଜିନୀଂ ଚୈବ ଯଶ୍ଚାନ୍ତ୍ୟ କୁଳସମ୍ଭବାଃ ।
କାମତସ୍ତୁ ବ୍ରଜନ୍ବିପ୍ରଃ ଏତାନ୍ୟେବ ସମାଚରେତ୍ । ୧୧୧ ।
ଦ୍ୱୌମାସୌ ଭକ୍ଷୟେଦ୍ଦେଦ୍ୟୌ ଦ୍ୱୌମାସୌ ଯବଯାଚକୌ ।
ଦ୍ୱୌମାସୌ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଷଣ୍ମାସାନ୍ତ୍ରମାଚରେତ୍ । ୧୧୨ ।
ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧି ମବାପ୍ନୋତି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେନ ସାଦରଃ । ୧୧୩ । ଇତି ।
ଅଗମ୍ୟାଗମନେ ଚୈବ ମଦ୍ୟଗୋମାଂସଭକ୍ଷଣେ ।
ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ କୃତ୍ୱା ନଦୀଂ ଗତ୍ୱା ସମୁଦ୍ରଗାଂ । ୧୧୪ ।
ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ସର୍ବେ ତେ ପାପକର୍ମିଣଃ ।
ପ୍ରାଣାୟାମଶତଂ କୃତ୍ୱା ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୧୫ ।
ରୀତ୍ୟୈଷ୍ଟେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଚୈବ ଭୂର୍ଯ୍ୟାଦବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନଂ ।
ତ୍ରିଂଶଦ୍ୱାଂସ୍ତୁ ଗୁଦଂ ଚୈବଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ବିପ୍ରେଷୁ ଦକ୍ଷିଣାଂ । ୧୧୬

ଶାତାତପଃ ।—

ମ୍ଲେଚ୍ଛନୋଭଗଜାଃ ଶୂଦ୍ରାଃ ଅଜାମାଦ୍ଭା ବଦାଉନ ।
କୃତ୍ୱା ବସ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ସ୍ନାନେ ଭୂ ଦ୍ୱି ଷୁଣଂ ଭବେତ୍ । ୧୧୭ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ବ୍ରତୀ ନ ଗଚ୍ଛେଦ୍ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ଯୋଽଭିଗଚ୍ଛେଦର୍ଦ୍ଧଂ ମାଚରେତ୍ ।
ଏତତ୍ତୁ ପ୍ରୋଷିତ ନବ୍ରୂକ୍ତ ନପିନ୍ଦଭର୍ତ୍ତୃବିଷୟଂ । ୨୮ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ଗତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରମେକଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ସ୍ନାନଂ ତ୍ରିଷବଣଂ କୃତ୍ୱା ଶୁଦ୍ଧିରେବ ନ ସଂଶୟଃ । ୨୯ ।

ଏତତ୍ସକୃଦ୍ଗମନବିଷୟଂ ।

ଦିବା ତୁ ମୈଥୁନଂ କୃତ୍ୱା ସ୍ନାତ୍ୱା ନଗ୍ନାସ୍ତଥାପ୍ସୁ ଚ ।
ନଗ୍ନାଂ ପରସ୍ତ୍ରିୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦିନମେକଂ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।୩୦।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଯଦି ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ଗଚ୍ଛେତ୍କ୍ଷତ୍ରିୟାଂ ବୈଶ୍ୟମେବ ବା ।
ଗୋମୂତ୍ରଯାବକାହାରୋ ମାସେନୈକେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୧ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶୂଦ୍ରସଂପର୍କେ କଥଂଚିତ୍ସମୁପସ୍ଥିତେ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେନ ଶୁଦ୍ଧଃ ସ୍ୟାତ୍ତଥା ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ ଚରେତ୍ । ୩୨ ।

ଏତଦଜ୍ଞାନତଃ ସକୃଦ୍ଗମନବିଷୟଂ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ତପସ୍ୱିନୀଂ ବ୍ରତସ୍ଥାଂ ବା ଯୋଽଭିଗଚ୍ଛେତ୍ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ନରଃ ।
ସ କୃତ୍ୱା ପ୍ରାକୃତଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଧେନୁଂ ଦତ୍ତ୍ୱା ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୩୩ ।

ଏବଂ ବାକ୍ୟାନ୍ତରେଷ୍ୱପି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଗୁରୁ ଲଘୁକଲ୍ପନା ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣ ବୁଦ୍ଧି ପୂର୍ବାବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକତଃ ସେବ୍ୟାସେବକସଂଯୋଗାଦ୍ୟୈଃ ସଗୋତ୍ର-ବ୍ୟଭିଚାରତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ ବିଷୟତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାପନୀୟା ।

ଇତ୍ୟନ୍ତ୍ୟଜାଦିକଗମ୍ୟାଗମନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ କୃଚ୍ଛ୍ରାଣି ।

ଅପସ୍ତମ୍ବଃ—

ସାୟଂ ପ୍ରାତସ୍ତଥୈବୈକଂ ଦିନଦ୍ୱୟମଯାଚିତଂ ।
ଦିନଦ୍ୱୟଂ ଚ ନାଶ୍ନୀୟାତ୍‌କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧଂ ସୋଽଭିଧୀୟତେ । ୬୨୪ ।

ଏତତ୍ତୁ ଦ୍ୱି ଷଣ୍ମଧ୍ୟଂ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ।

ଏକଭକ୍ତେନ ନକ୍ତେନ ତଥୈବା ଯାଚିତେନ ଚ ।
ଉପବାସେନ ଚୈକେନ ପାଦକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଂ । ୬୨୫ ।

ଏତଦ୍ଦିନଚତୁଷ୍ଟୟଂ ସାଧ୍ୟଂ । ମନୁଃ—

ତ୍ର୍ୟହଂ ପ୍ରାତସ୍ତ୍ର୍ୟହଂ ସାୟଂ ତ୍ର୍ୟହମଦ୍ୟାଦଯାଚିତଂ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ପରେଚ ନାଶ୍ନୀୟାତ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରନ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୬୨୬ ।
ସାୟଂ ପଞ୍ଚଦଶଗ୍ରାସାଃ ପ୍ରାତସ୍ତୁ ଦ୍ୱାଦଶଗ୍ରାସାଃ ।

ଅଯାଚିତେ ଚତୁର୍ବିଂଶତିଗ୍ରାସାଃ । ଅପରେ ଽନଶନଂ । ଏତଚ୍ଚ ଦ୍ୱାଦଶାହସାଧ୍ୟଂ । ଦାନପକ୍ଷେ କୃଚ୍ଛ୍ରେ ଏକାଧେନୁଃ । ବଶିଷ୍ଠଃ ।—

ଏକୈକଂ ବର୍ଦ୍ଧୟେତ୍ପିଣ୍ଡଂ ଶୁକ୍ଳେ କୃଷ୍ଣେ ଚ ହ୍ରାସୟେତ୍ । ୬୨୭ ।
ଅମାବାସ୍ୟାଂ ନ ଭୁଞ୍ଜୀତ ଏଷ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣୋ ବିଧିଃ ॥

ଏତନ୍ମାସସାଧ୍ୟଂ । ଦାନପକ୍ଷେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଚତସ୍ରୋ ଧେନବଃ । ବଶିଷ୍ଠଃ—ପଦ୍ମୋଦୁମ୍ବରପଲାଶାଶ୍ୱତ୍ଥପକ୍ଷତ୍ୱଚିଃ । କୁଶାନାମୁଦକଂ ପୀତ୍ୱା ପତ୍ରାଦ୍ୟେଣ ବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ଏତତ୍ତୁ ଷଡହେ ସାଧ୍ୟଂ । ପର୍ଣ୍ଣକୃଚ୍ଛ୍ରମେତତ୍ । ଦାନପକ୍ଷେ ଏକା ଧେନୁଃ । ମନୁଃ—

ତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେତ୍ତୁ ଗୋମୂତ୍ରଂ ତ୍ର୍ୟହଂ ବୈ ଗୋମୟଂ ପିବେତ୍ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ଦଧି ତ୍ର୍ୟହଂ କ୍ଷୀରଂ ତ୍ର୍ୟହଂ ସର୍ପିସ୍ତତଃ ଶୁଚିଃ । ୬୨୮ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚୈତଚ୍ଛ୍ରୁବଂ ପାପ ପ୍ରଣାଶନଂ । ୬୨୯ ।

ଏତେ ପଞ୍ଚଦଶାହଃ ସାଧ୍ୟଂ । ଦାନପକ୍ଷେ ଧେନୁ ଦ୍ୱୟଂ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ।

କୁଶୋଦକଞ୍ଚ ଗୋକ୍ଷୀରଂ ଦଧିମୂତ୍ରଂ ଶକୃଦ୍ଘୃତଂ ।
ପ୍ରାଶ୍ୟାପରେ ହ୍ୟୁପବସନ୍-କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ ।୫୩୦ ।

ଏତଦ୍ଦ୍ୱ୍ୟହସାଧ୍ୟଂ । ସାନ୍ତପନପକ୍ଷେ ଧେନୁରେକା । ତଥାଚ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣେ—

ପ୍ରଥମେଽହନି ନାଶ୍ନୀୟାଦ୍ଗୋମୂତ୍ରାଣି ତତଃ ପରଂ ।
ତୃତୀୟେ ଗୋମୟଶ୍ନୀୟାଚ୍ଚତୁର୍ଥେ କ୍ଷୀରପୋ ଭବେତ୍ ।୫୩୧ ।
ପଞ୍ଚମେ ଦଧିଲଂକ୍ତୈବ ଘୃତଂଷଷ୍ଠେ ପିବେତ୍ତଥା ।
କୁଶୋଦକଂ ସପ୍ତମେତୁ କୃଚ୍ଛ୍ରସାନ୍ତପନୋବିଧିଃ । ୫୩୨ ।

ଅତ୍ର ଧେନୁଦ୍ୱୟମିତି ଶୂଲପାଣିଃ । ବୈବସ୍ୱତଃ ।

ପଲମେକଂ ପୟଃ ପୀତ୍ୱା ସର୍ପିଷସ୍ତୁ ପଲଦ୍ୱୟଂ ।
ଫଲମେକଂ ତୁ ତୋୟସ୍ୟ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରମୁଦାହୃତଂ । ୫୩୩ ।

ଏତଦ୍ଦିନତ୍ରୟଂ । ଦାନପକ୍ଷେ ଧେନୁତ୍ରୟଂ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପୟସା ଦିବସାନେକବିଂଶତିଃ । ୫୩୪ ।

ପୟସା ବ୍ରତେନ । ଏତେନୈକବିଂଶତି ଦିନସାଧ୍ୟଂ । ଅତ୍ର-ଧେନୁ ଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ।

ବାୟୁଭକ୍ଷ୍ୟା ଦିବା ସ୍ଥିତ୍ୱା ରାତ୍ରିଂ ନୀତ୍ୱାପ୍ସୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଦୃକ୍ ।
ଜପ୍ତ୍ୱା ସହସ୍ରଂ ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଶୁଧ୍ୟେଦ୍ବ୍ରହ୍ମବଧାଦୃତେ । ୫୩୫ ।
ଶଙ୍ଖଲିଖିତୌ । କୃଚ୍ଛ୍ରାଣି ନ ହି ଜାଗିନାଂ ।
ଏବଂ ନାରଦସ୍ୟ । ବୃଦ୍ଧ ଶାତାତପଃ ।
ତପ୍ତକ୍ଷୀର ଘୃତମ୍ବୂନା ମେକୈକସ୍ୟ ଦିନତ୍ରୟଂ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ଚୋପବସେଦନ୍ତ୍ୟଂ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରସ୍ତୁ ପାବନଃ । ୫୩୬ ।
ଦ୍ୱାଦଶାହୋପବାସେନ ପରାକଃ ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଃ । ୫୩୭ ।

ଅତ୍ରଧେନୁଦ୍ୱୟଂ ।

ଏକୈକଂ ହ୍ରାସୟେତ୍ପିଣ୍ଡଂ କୃଷ୍ଣେ ଶୁକ୍ଲେ ଚ ବର୍ଦ୍ଧୟେତ୍ ।
ଏତତ୍ ପିପୀଲିକାନାମ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣମୁଦାହୃତଂ । ୫୩୮ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟେଷ୍ୱେଷୁ ମେକୈକଂ କୃଚ୍ଛ୍ରେଷ୍ୱେତେଷୁ ଚାଶକ୍ୟେତ୍ ।
ଏତଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚୈବ ଯବମଧ୍ୟେ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଂ । ୩୯ ।

ନଷ୍ଟୁଃ—

ଯତ୍ ଅମାବାସ୍ୟାମଧ୍ୟେ ଭବତ୍ତ ତତ୍ ପିପୀଲିକଂ ।
ନାମଧେୟସ୍ୟ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସୀ ଯବମ ମଧ୍ୟମଃ । ୪୦ ।
ଦାନପକ୍ଷେ ଧେନୁ ଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ବୃହସ୍ପତିଃ ।—
ଅଷ୍ଟାବଷ୍ଟୌ ସମଶ୍ନୀୟାତ୍ପିଣ୍ଡାନ୍ ମଧ୍ୟନ୍ଦିନେ ସ୍ଥିତେ ।
ନିୟତାତ୍ମା ହବିଷ୍ୟାଶୀ ଯତିଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୪୧ ।
ଅଷ୍ଟୌ ଗ୍ରାସାନ୍ ପ୍ରତିଦିବସଂ ମଧ୍ୟଦିନେ ଲସ୍ୟମସ୍ଥା ।

ହବିଷ୍ୟଂ ନ ସମଶ୍ନୀୟାତ୍ ସଂଯତ ଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣୋମାସଃ । ଏତଦ୍ଧାସ୍ୟେନୈକ ସାଧ୍ୟଂ । ଧେନୁପଞ୍ଚକଦ୍ୱୟଂ । ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଶୀନ୍ପ୍ରତିଶ୍ରାନ୍ ସମଶ୍ନୀୟାଦ୍ଦିବାସ୍ଥା ଦୁଇତ୍ରତଃ ।
ଦ୍ୱକ୍ଷୋବାସୀ ବୈ ମାସଂ ଶିଶୁଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ସ୍ମୃତଂ । ୪୨ ।

ଅନ୍ତମାସେପିକେନ ନବତି ପିଣ୍ଡମାଶାଙ୍ଗରେଣ କ୍ଳେଶାଧିକ୍ୟାତ୍ ଅତ୍ର ପଞ୍ଚ ଧେନବଃ । ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରାଦି ପ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ରୌ ଯମଃ—

ତ୍ର୍ୟହଂ କଲ୍ୟଂ ତ୍ର୍ୟହଂ ସାୟଂ ତ୍ର୍ୟହମଦ୍ୟାଦଯାଚିତଂ ।
ବାୟୁଭକ୍ଷ୍ୟସ୍ତ୍ର୍ୟହଂ ଭୂତ୍ୱା ତପ୍ତ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଧୀୟତେ । ୪୩ ।
ଦ୍ୱାଦଶାହେ ସାଧ୍ୟଂ । ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରମେତତ୍ ।
ଅହଃ କଲ୍ୟମହଃ ସାୟମହରଦ୍ୟାଦଯାଚିତଂ ।
ଅହସ୍ତୁ ବାୟୁଭକ୍ଷ୍ୟଃ ସ୍ୟାତ୍ ଶିଶୁ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଧୀୟତେ । ୪୪ ।

ଦିନଚତୁଷ୍ଟୟେ ସାଧ୍ୟଂ । ଉଭୟୋର୍ଦ୍ଦାନପକ୍ଷେ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଧେନବଃ । ଅନୁଷ୍ଠାନାର୍ଥଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାଣାମନୁଦ୍ଧର୍ମ୍ମଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାମ୍ବରଃ ।

ବାଲବୃଦ୍ଧାତୁରେଷ୍ୱେବଂ କୃଚ୍ଛ୍ରମାହ ପ୍ରଜାପତିଃ ।
ଅଶୀତି ସ୍ତରୁଲସ୍ୟ କଳ୍ପନା ପୁରୁଷାପେକ୍ଷୟା ।
ପାତକାପେକ୍ଷୟା ଚାଦ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟା ।

ଇତି କୃଚ୍ଛ୍ରାଣି ।

ଅଥ କ୍ଷତ୍ରିୟାଦିବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ନିପାତ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ମୋହାତ୍ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବିଶୁଧ୍ୟତି ।
ବୈଶ୍ୟଂ ବଧେନ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ୟ କଥଞ୍ଚିଦ୍ବୈ ପ୍ରମାଦତଃ । ୫୪୫ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାତି କୃଚ୍ଛ୍ରୌ କୁର୍ବୀତ ସକଲୌ ବୈଶ୍ୟଘାତକଃ ।
ମୋହାଚ୍ଛୂଦ୍ରବଧଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଧୀୟତେ । ୫୪୬ ।

ଅତ୍ର ହୀନକ୍ଷତ୍ରିୟାଦିବଧେ ବର୍ଷତ୍ରୟମିତି ଭବଦେବଃ । ଗୁଣସ୍ଥ-ବଧବିଷୟେ ଅତ୍ର । କାତ୍ୟାୟନଃ ।

ବର୍ଷତ୍ରୟଂ ତୁ ରାଜନ୍ୟଂ ବୈଶ୍ୟମେକନ୍ତୁ ବତ୍ସରଂ ।
ହତ୍ୱା ଶୂଦ୍ରଂ ତୁ ଷଣ୍ମାସଂ ପାଦୋନଂ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ମତଂ । ୫୪୭ ।
ବୈଶ୍ୟେଽର୍ଦ୍ଧଂ ପାଦମେକେନ ଶୂଦ୍ରଜାତିଷୁ ଶସ୍ୟତେ । ୫୪୮ ।

ଇତି କ୍ଷତ୍ରିୟାଦିବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ମୌଞ୍ଜୀଚ୍ଛେଦନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ହାରୀତଃ—

ମୌଞ୍ଜୀ ଛେଦନ୍ତି ଯେ କେଚିଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ କ୍ଷତ୍ରିୟାସ୍ତଥା ।
ତତସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧସ୍ନାନଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୫୪୯ ।
କ୍ଷୀଣତ୍ରେ ତୁ ଶିଖାଂ ଛିତ୍ତ୍ୱା କ୍ରୋଧାଦ୍ ବୈରାଗ୍ୟତୋଽପି ବା ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ତୁ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ବୈ ନିଷ୍କୃତିର୍ନାନ୍ୟଥା ଭବେତ୍ । ୫୫୦

ଇତି ମୌଞ୍ଜୀଚ୍ଛେଦନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ କୃଚ୍ଛ୍ରସାନ୍ତପନଂ ।

କୃଚ୍ଛ୍ରସାନ୍ତପନଂ ତ୍ରୀଣି ଦେବଗୃହ ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟୋ ଦାନପତ୍ରଂ ପ୍ରଯାଚେତ ବା ପୂର୍ଣ୍ଣଲକ୍ଷ୍ମୀବକ୍ଷ୍ୟଂ କୃତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଭବେତ୍ ।

ହାରୀତଃ—

ଲାକ୍ଷାଲବଣମଧୁମାଂସତିଲକ୍ଷୀରଦଧିଘୃତତକ୍ରଗନ୍ଧଚର୍ମ ରକ୍ତବାସ ସାମନ୍ୟତମସ୍ୟ ବିକ୍ରୟେଣ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ । ତଚ୍ଚ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବ-ବିଷୟଂ । ଯମଃ ।

ଗବାଂ ବିକ୍ରୟକୃତାସ୍ତୁ ତୁ ପତଲ୍ଲୋମାନି ଯାବନ୍ତି ।
ତାବଦ୍ୱର୍ଷସହସ୍ରାଣି ଗବାଂ ଗୋଷ୍ଠେ କୃମିର୍ଭବେତ୍ । ୫୫୧ ।
ତଥୈବାନୁପଶୀବନ୍ତ୍ର ଦୁଗ୍ଧାର୍ଥଂ ତଦ୍ଦ୍ୱିଜାତୟେ । ୫୫୨ ।

ହାରୀତସ୍ତୁ ।—

ନାରୀଣାଂ ବିକ୍ରୟଂ କୃତ୍ୱା ଚରେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣବ୍ରତଂ । ୫୫୩ ।

ପୈଠୀନସିଃ—

ଅବିକ୍ରେୟାଣି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ପକ୍ୱାନ୍ନ ଲବଣଂ ଦଧି କ୍ଷୀରଂ ଘୃତଂ ମଧୁ-ଶର୍କରା ଲାକ୍ଷାରକ୍ତବାସୋଗୁଡ଼ଂ ତୈଳଂ ହବ୍ୟେ ଆରଣ୍ୟାଃ ପଶବଃ । ଏତଦ୍ୟା ପୂର୍ବେ ପୂର୍ବବ୍ୟାଖ୍ୟାନଂ ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନଂ କୃତ୍ୱା ଦକ୍ଷିଣାନ ଗ୍ରାହ୍ୟା । ଏତେଷାମେକତମେନାପି ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମିତି । ବୃହଦ୍ବିଷ୍ଣୁଃ—

ଆର୍ଦ୍ରୌଷଧି ପୁଷ୍ପଫଲଚର୍ମବେଣୁ ବିଦଲତୃଣ କପାଲକେଶଭସ୍ମାସ୍ଥିପି-ଣ୍ୟାକତିଲ ତୈଲବିକ୍ରୟୀ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେତ୍ । ମଣିମୁକ୍ତାପ୍ରବାଳ ନଖଦନ୍ତଶଙ୍ଖଶୁକ୍ତିବେଣୁବୈଣବମୃନ୍ମୟବିକ୍ରୟେ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ତଦ୍ଧ ଧେନୁ ଦ୍ୱୟଂ । ମାଂସଲବଣଲାକ୍ଷାକ୍ଷୀରବିକ୍ରୟୀ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ଇତି ।

ଇତି ବୃହତ୍ସାନ୍ତପନଂ ।

ଅଥ କୂଟସାକ୍ଷୀ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

କୂଟସାକ୍ଷୀ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପାଦହୀନଂ ଚରେଦ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପୀତ୍ୱା ତତଃ ଶୁଦ୍ଧିମବାପ୍ନୋତି ।

ଇତି କୂଟସାକ୍ଷୀ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରହ୍ମଚରଣୋ ରେତ—ସ୍ଖଳନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ମନୁଃ—

ସ୍ୱପ୍ନେ ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ତୁ ଚ୍ୟୁତ୍ୱା ଶୁକ୍ରମକାମତଃ ।
ସ୍ନାତ୍ୱାର୍କମର୍ଚ୍ଚୟିତ୍ୱା ତ୍ରିଃ ସ ପୁନର୍ମାମିତ୍ୟୃଚଂ ଜପେତ୍ । ୨୨୪ ।
ଇତି ବ୍ରହ୍ମଚରଣୋ ରେତ—ସ୍ଖଳନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଦୁର୍ମରଣ ଗନ୍ଧବାହ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଜନନ୍ୟାଦ୍ୟା ପ୍ରସୂତାଂ ବା ଯଦ୍ୟଶୌଚଂ ଦଦେହନ୍ତ୍ୟାଂ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରମେକଂ ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୨୫ ।
ଇତି ଦୁର୍ମରଣ ଗନ୍ଧବାହ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ମୃତ ଗର୍ଭିଣୀସଂସ୍କର୍ତ୍ତୁଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ ।

କୂର୍ମପୁରାଣେ—

ଗର୍ଭିଣୀଂ ଗର୍ଭବେତ୍ତା ଚ ପତିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସମାଚରେତ୍ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରତ୍ରୟଂ ତୁ ଗ୍ରାମ୍ୟସ୍ତୁ କୃଚ୍ଛ୍ରୈକଂ ଦାହବାହକାଃ । ୨୨୬
ମୃତଗର୍ଭାଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚ ପତିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ଅନ୍ୟସ୍ତୁ କୃଚ୍ଛ୍ରତ୍ରିତୟଂ କୃଚ୍ଛ୍ରୈକଂ ଦାହବାହକାଃ । ୨୨୭ ।
ଇତି ମୃତଗର୍ଭିଣୀ ସଂସ୍କର୍ତ୍ତୁଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ କୃମିଦଷ୍ଟସ୍ୟ ଦାହନ ବାହକୟୋଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ ।

ଯମଃ—

କୃମ୍ୟଦଷ୍ଟେସ୍ମୃତଃ ଯଃ କୃଷ୍ଟିତ୍ ସ୍ପୃଷ୍ଟଭୂତଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ।
ଦହିତ୍ୱା ନାୟିତ୍ୱା ଚ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ । ୨୨୮ ।

ଚ୍ୟବନଃ—

ଅନୁପାତକିଶବସ୍ପର୍ଶନ ଦହନ ବହନେ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ
ଚରେଦର୍ଦ୍ଧଂଅଧମନ୍ତୁଂ ବା ଦକ୍ଷିଣା ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟ ।
ଇତି ଲୁମିଦସ୍ଥସ୍ୟ ଦାହନ ବାହକୟୋଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଜାତିଭ୍ରଂଶକରପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ରୁଜଃ କୃତ୍ୟା ଘ୍ରାତିରଘ୍ରେୟମଦ୍ୟୟୋଃ ।
ଜୈହ୍ମ୍ୟଂ ପୁଂସି ଚ ମୈଥୁନ୍ୟଂ ଜାତିଭ୍ରଂଶକରଂ ସ୍ମୃତଂ ।୯·୬୭।
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ରୁଜଃ କରଣେ ମଦ୍ୟେଷୁ ମଦ୍ୟୟୋଃ ।
ଘ୍ରାତିଶ୍ଚ ଜୈହ୍ମ୍ୟଂ ପଶୁର୍ମୈଥୁନାଚରଣଂ ପୁଂସି ଜାୟତେ ।
ଜାତିଭ୍ରଂଶକରଂ କର୍ମ କୃତ୍ୱାନ୍ୟତମମିଚ୍ଛୟା ।
ଚରେତ୍ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମଦକ୍ଷୟା । ୧୨୦ ।

ରୁଜଃ କରଣଂ ଦଣ୍ଡାଲାଦ ନାଶସ୍ଥ ପୀଡ଼ାକରଣମିତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଃ ।
ଜୈହ୍ମ୍ୟଂ ମନଃକୌଟିଲ୍ୟଂ । ଅତ୍ରେଦଂ ଜ୍ଞାନାଦ ଚ ।

ଇତି ଜାତିଭ୍ରଂଶକର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୁଂକାରାଦ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ହୁଂ କାରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟୋକ୍ତ୍ୱା ହୁଂକାରେ ଚ ଗରୀୟସଃ ।
ଦିନମେକଂ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରୟତଃ ସୁସମାହିତଃ । ୬୨ ।

ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣହୁଂକାରାଦ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପାଦ ପ୍ରତପନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପାଦପ୍ରତପନଂ କୃତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରାମର୍ଦ୍ଧପ୍ରତନଂ ତଥା ।
ଭୁକ୍ତୈଃ ପ୍ରମୃଜ୍ୟ ପାଦୌ ଚ ଦନଟେମଦମସ୍ତୋଜନଂ । ୬୨ ।

ଇତି ପାଦପ୍ରତପନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପ୍ରମାଦମରଣେ ଶବଦାହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ପ୍ରମାଦତୋ ମୃତାବିପ୍ରା ଶେଷ ଶସ୍ତ୍ର ଜଲାଗ୍ନିନା ।
ତେଷାଂ ଶରୀରସଂସ୍କାର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଧୀୟତେ । ୬୩ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଦ୍ୱୟଂ ଚାଥ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ର ଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।
କାଚୟିତ୍ୱା ପ୍ରଯତ୍ନେନ ଦଗ୍ଧବ୍ୟାସ୍ତେ ଦ୍ୱିଜାତୟଃ । ୬୪ ।

ଯମ—

ଜଲାଗ୍ନିଶସ୍ତ୍ରପାଷାଣୈଃ ପ୍ରମାଦାଦ୍ୱା ମୃତା ଦ୍ୱିଜାଃ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେନ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ର ଦ୍ୱୟେନ ବା । ୬୫ ।
ଜଳାଦି ମାଂସଂ ଦଶସ୍ୱପି ନୈତତ୍ । ଏତତ୍ତୁ ସଦ୍ୟଃ ଶରୀର
ସଂସ୍କାର ବିଷୟଂ ।

ଇତି ପ୍ରମାଦମରଣେ ଶବଦାହ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଶଙ୍କରଦାହେପ୍ୟଦସ୍ୟଦ୍ୱିଗୁଣଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅପଦ୍ୟାପନ୍ନଦାହେ ତୁ ସଦ୍ୟୋପନ୍ନ ଦ୍ରୁତଃ ମୃତଂ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଭବେତ୍ତତ୍ର ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ତଦନନ୍ତରେ । ୬୬ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ତ୍ରିଗୁଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ମନୀଷିଭିଃ ।
ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଦନ୍ଦହ୍ୟନ୍ତେ ଯଥାବିଧିଃ । ୬୭ ।

ଅସ୍ଥ୍ୟ ଲାଭେ ପଲାଶପତ୍ରୈ ପଲାଶପତ୍ରଶତତ୍ରୟେଣ ଷଷ୍ଟ୍ୟଧିକେନ ଶରୀରଂ କୃତ୍ୱା ଅଗ୍ନୌ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣାନି ଷୋଡ଼ଶତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରାଣି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କାରୟିତ୍ୱା ଦହେତ୍ ।

ଦଶାହ ଶୌଚିନଃ ସର୍ବେ ଭବେୟୁର୍ଜ୍ଞାତୟସ୍ତୁ ସୁତଃ ।
ପିଣ୍ଡୋଦକକ୍ରିୟାଂ କୃତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଥ ଭୋଜୟେତ୍ । ୫୨୮ ।

ଏବ ନଖିଦଂଷ୍ଟ୍ରିସର୍ପାଦିଷୁ ପ୍ରମାଦମରଣେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ମନ୍ତବ୍ୟଂ ।

ଇତି ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତଶରୀର ଦାହେ ପୁନଃସ୍ୟଦ୍ୱିଗୁଣଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବରାହପୁରାଣୋକ୍ତ ଦେବତାସ୍ପର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସଂକ୍ଷେପେଣ ଲିଖ୍ୟତେ ।

ବସ୍ତ୍ରମାତ୍ରଧୃତଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶାଦ୍ଭୋଜନକୈଃ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ ତପ୍ତ କୃଚ୍ଛ୍ର ଶାନ୍ତପନାନି । ଦନ୍ତଧାବନମକୃତ୍ୱାର୍ଚ୍ଚୟିତଃ ପଞ୍ଚଦିନମାକାଶ ଶୟନଂ । ମୈଥୁନଂ କୃତ୍ୱାସ୍ନାତ୍ୱା ଦେବତାର୍ଚ୍ଚନେ ସପ୍ତାହଂ ଯାବକା-ହାରଃ । ଶବଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦେବତାର୍ଚ୍ଚନେ ସପ୍ତଦିନମେକମେକଭକ୍ତା ପିକ୍ତିସ୍ତବମୁପବାସଃ । ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପ୍ରାଶନଂ ଚ । ରଜସ୍ୱଲାଂ ଗତ୍ୱା ଦେବତା ର୍ଚ୍ଚନେ ତ୍ରିରାତ୍ରମୁପବାସଃ । ଆକାଶ ଶୟନଂ । ଶ୍ମଶାନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ଶବାନୁ-ଗମନଂ କୃତ୍ୱାର୍ଚ୍ଚୟିତଃ ପଞ୍ଚଦିନାନ୍ୟେକ ଭକ୍ତଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟାଶନଂ ।

ଦେବତାଲୟେ ଉତ୍ସର୍ଗମେହନୟୋଃ ସ୍ମୃତଂ ।

ରକ୍ତ ବସ୍ତ୍ରଂ ପରିଧାୟାର୍ଚ୍ଚୟିତଃ ଜଳଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ । ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ଯାବ-କାହାରଃ । ଦେବତାର୍ଚ୍ଚନକାଲେ ମୌନନାଶେ ପକ୍ଷମାକାଶଶୟନଂ ନୀଲବସ୍ତ୍ର ପରିଧାୟାର୍ଚ୍ଚନେ ଜଳଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ । ପ୍ରସୂତିମାତ୍ରଂ ଜଲେ ପିବେଦନ୍ତ । ଦୃଦସ୍ୟାର୍ଚ୍ଚୟିତଃ ଷଟ୍ସୁକାଲେ ଚ ଭୋଜନଂ । ନଷ୍ଟିତ୍ତ ପୃଷ୍ଠଦାନେ ମାସମେକାହାରଃ । ସପ୍ତଦିନାନି ଚତୁର୍ଥକାଲଭୁକ୍ତୋପାୟସ୍ୱଂ ଦିନତ୍ରୟଂ ଯାବକଂ । ରକ୍ତବସ୍ତ୍ରଂ ପରିଧାୟାର୍ଚ୍ଚନେ ପକ୍ଷମେକାହାରଃ

ତ୍ର୍ୟହମୁପବାସଃ । ଏକଭକ୍ତଂ ଜଳାହାରଂ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟର୍ଘ୍ୟଃ । ଅନ୍ତବାରେ
ଦେବତାର୍ଚ୍ଚନେ ମାସମେକାହାରଃ । ବର୍ଷାଂତଦ୍ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାମୁପବାସଃ ।
ଯବାନ୍ନେନ ଗୋମୂତ୍ରେଣ ପଞ୍ଚୈର୍ଲ୍ଲୋଳନଂ । ଶୁଷ୍କବସ୍ତ୍ରଂ ପରିଧାୟା-
ର୍ଚ୍ଚନେ ସପ୍ତରାତ୍ରଂ ଯାବକଂ ତ୍ର୍ୟହଂ ପୟୋଭକ୍ଷଣଂ ତ୍ର୍ୟହମୁପବାସଃ ।
ଦେବତାପଞ୍ଚୋତ୍କୃଷ୍ଟପ୍ରଦାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ମୂଳଫଳଶାକପୟୋଦଧି-
ଜଳବାୟୁଭିଃ ଷଡହଂ କୁର୍ବୀତ । କଚ୍ଛପମାଂସଂ ଭକ୍ଷୟିତ୍ୱାର୍ଚ୍ଚନେ
ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ଗୋମୂତ୍ରଜଳକଣାମିଶ୍ରୌଦନଭକ୍ଷଜଳପଞ୍ଚାଶଦାହାରୈଃ ।
ସପ୍ତଦିନାନି କୁର୍ବୀତ । ଯାବପାଦୋଦଭକ୍ଷଣେ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ଯାବକଫଳାଭ୍ୟାଂ
ତ୍ର୍ୟହଂ କୁର୍ବୀତ । ପାପ ଶୃଣୁଷ୍ୱ । ହସ୍ତପ୍ରକ୍ଷାଳନମକୃତ୍ୱା ଦେବଂ ସ୍ପୃଶତଃ
ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ଚତୁର୍ଥକାଳାଚରଣଂ । ଅକାଶଶୟନଂ ଚ ।

ଉପାନଚ୍ଛନ୍ନପାଦସ୍ତୁ ଧର୍ମସ୍ଥାନଂ ବ୍ରଜେତ୍ତୁ ଯଃ ।
ଘଣ୍ଟନିର୍ଜ୍ଜାୟତେ ଚୈବ ବର୍ଷାଣି ତୁ ତ୍ରୟୋଦଶ । *୬୦ ।
ତତୋଽଜନ୍ମପରିଭ୍ରଷ୍ଟଃ ଶୂକରୋ ଜାୟତେ ନରଃ ।
ଦେଶ ଶବ୍ଦମକୃତ୍ୱା ତୁ ଯସ୍ତୁ ମାଂ ପ୍ରତିଷେଧୟେତ୍ । *୬୧ ।
ଭୂଧ୍ୱସେଜାୟତେ ଭୂମାବେକଜନ୍ମ ନ ସଂଶୟଃ । *୬୨ ।
ଉପୋଷ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକଂ ତସ୍ୟ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀଂ ।
ଅକାଶଶୟନଂ କୃତ୍ୱା ତତଃ ଶାପାତ୍ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । *୬୩ ।
ପ୍ରଭୁକ୍ତମନ୍ନଂ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ବୈ ଅଗ୍ରାର୍ଦ୍ଧେନ ପରସ୍ପରଃ ।
ଉଦ୍ଗାରେଣ ସମାଯୁକ୍ତୋ ଯସ୍ତୁ ମାମୁପସର୍ପତି । *୬୪ ।
ଜନ୍ମ ଚୈକଂ ଭବେତ୍ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ବ୍ୟଧର୍ମା ଜାୟତେ ନରଃ ।
ଯାଚକେନ ତ୍ର୍ୟହଂ ଭକ୍ଷେତ୍ ସକ୍ତୁଭକ୍ଷନ୍ଦନନ୍ତରଂ । *୬୫
ବାୟୁଭକ୍ଷସ୍ତ୍ର୍ୟହଂ ତିଷ୍ଠେଦାକାଶଶୟନଂ କୁ[illegible] ।
ପ୍ରଭାତାୟାନ୍ତୁ ଶର୍ବର୍ଯ୍ୟାଂ ମୁଦିତେ ଚ ଦିବାକରେ । *୬୬ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେଦ୍ଧୀରଃ ଶରୀରପରିଶୋଧନଂ । *୬୭ ।
ଉକ୍ତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଶକ୍ତଂ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ବସ୍ତ୍ରପୁସ୍ତକେଽପି——

ନ ତେଷାମପରାଧୋଽସ୍ତି ଶାଳଗ୍ରାମଶିଳାର୍ଚ୍ଚନେ ।
ତେନାହଂ ପୂଜନେ ଦେବ ନ ସନ୍ଦେହୋ ବସୁନ୍ଧରେ । ୭୮

ତୁଳସୀସ୍ତୋତ୍ରଂ ପଠନୀୟଂ ।

ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶଦପରାଧାଂସ୍ତୁ କ୍ଷମତେ ତସ୍ୟ କେଶବଃ । ୭୯ ।

ଇତି ବରାହଃ ।

ଇତି ଦେବତାପରାଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସଙ୍କପାତକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଦ୍ୱିଜଃ ଶୂଦ୍ରପ୍ରେତାନୁଗମନଂ କୃତ୍ୱା ସ୍ରବନ୍ତୀମାସାଦ୍ୟ ତନ୍ନିମଗ୍ନୋ-ଽଘମର୍ଷଣଂ କୃତ୍ୱା ଉତ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ଜପେତ୍ ।
ଶୂଦ୍ରଃ ପ୍ରେତାନୁଗମନଂ କୃତ୍ୱା ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ ।

ଶଙ୍ଖଃ—

ଯଦ୍ ଯଦ୍ ଚ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣମାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟତେ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତତ୍ର ତତ୍ର ତିଲୈର୍ହୋମୋ ଗାୟତ୍ର୍ୟାବର୍ତ୍ତନଂ ତଥା । ୮୧ ।

ଯଦ୍ ଯଦ୍ ବନ୍ଧୁବଧାଦୌ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣଦୋଷୈ ରଭିକୃତମାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟତେ ତଦ୍ ତଦ୍ ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଜପେ ହୋମେନ ମୁଚ୍ୟତେ । ସଙ୍କପାତ-କୈରିତି ଯମବଚନାତ୍ ।

ଇତି ସଙ୍କପାତକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଜପପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଦଶଜପ୍ତା ତୁ ସା ଦେବୀ ଦିନପାପପ୍ରଣାଶିନୀ ।
ସହସ୍ରଜପ୍ତା ସା ଦେବୀ ପାତକେଭ୍ୟଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୮୨ ।
ଦଶସହସ୍ରଜାପ୍ୟେନ ସର୍ବକଲ୍ମଷନାଶିନୀ ।
ଲକ୍ଷଜପ୍ତା ତୁ ସା ଦେବୀ ମହାପାତକନାଶିନୀ । ୮୩ ।
ଗୋଘ୍ନଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟୀ ଚ ବ୍ରହ୍ମହା ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ ।

ସୁସ୍ନାତସ୍ତ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟେତ ଲକ୍ଷଂ ଜପ୍ତ୍ୱା ନ ସଂଶୟଃ । ୪୮୪ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟାସ୍ତୁ ଜପନ୍ କୋଟିଂ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାଂ ବ୍ୟପୋହତି ।
ଲକ୍ଷାଶୀତିର୍ଜ୍ଜପେଦ୍ୟସ୍ତୁ ସୁରାପାନାତ୍ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୪୮୫ ।
ପୁନାତି ହେମହର୍ତ୍ତାରଂ ଜପ୍ତା ଯା ଲକ୍ଷସପ୍ତତିଃ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଲକ୍ଷଷଷ୍ଟ୍ୟା ତୁ ମୁଚ୍ୟତେ ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ । ୪୮୬ ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ବ୍ରହ୍ମହସୁରପସ୍ତେୟୋ ବା ଭ୍ରଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଽଥବା ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସ୍ୱାଦଂ ଶ୍ରୁତ୍ୱା ଜପେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ଗାୟତ୍ର୍ୟାଷ୍ଟାୟୁତଦ୍ୱୟଂ । ୪୮୭ ।

ଉଶନାଃ—

ଦଂଷ୍ଟ୍ରିଦଂଶେ ଗାୟତ୍ର୍ୟାସ୍ତ୍ରିଶତଂ ପ୍ରାଣାୟାମଶତଂ ଚ ।
ସର୍ବେଷାଂ ଚୈବ ପାପାନାଂ ସଂକରେ ସମୁପସ୍ଥିତେ ।
ଦଶସାହସ୍ରମଭ୍ୟସ୍ତଂ ଗାୟତ୍ର୍ୟାଃ ଶୋଧନଂ ପରଂ । ୪୮୮ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଗାୟତ୍ର୍ୟାଃ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ବିଦ୍ୱାଂସୋଦାତ୍ମନାକାର୍ଯ୍ୟକାରିଣଃ ।
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନପାପା ଜପ୍ୟେନ ତପସା ବେଦବତ୍ତମାଃ । ୪୮୯ ।

ଯମଃ—

ଅଗ୍ନେଷ୍ଟୁ ଭବେତଃ ସ୍ୟାଦଷ୍ଟସ୍ତୁଷ୍ଟିଶତଂ ଜପେତ୍ ।
ଅବର୍ତ୍ତିପ୍ସନ୍ ପ୍ରବୃଷଙ୍ଗତ୍ତଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବ୍ବକିଲ୍ବିଷାତ୍ ।
ଅଗ୍ନାତ ଉଦ୍‌ଭବେତଃ ସ୍ୟାଦଷ୍ଟସ୍ତୁଷ୍ଟିଶତଂ ଜପେତ୍ ।
ସୃଷ୍ଟଃ ତ୍ରୀଣି ସହସ୍ରାଣି ଗାୟତ୍ର୍ୟାଃ ଶୋଧନଂ ପରଂ । ୪୯୧ ।

ବୌଧାୟନଃ—

ଉନ୍ନଦାଂଶ୍ୱେ ତୁ ଯୋଜ୍ୟନ୍ତେ ନଦ୍ୟାଂ ସ୍ନାତ୍ୱା ଜପନ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟାଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ତୁ ଏକରାତ୍ର ଦ୍ରୁତଃ ଶୁଚିଃ । ୪୯୨ ।
ଦୁର୍ଜ୍ଜାତଙ୍କ୍ରେଷ୍ଟୀ ଭୂତାଧ୍ୟାୟଂ ପଠେଂଶ୍ଚ ଶେଷଃ ।

ତନ୍ତ୍ରୁ—

ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟାଶୌଚେ ତ୍ରିତୋଲକସ୍ୟ ତ୍ରିବଲ୍ଲୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମାଷାଦ୍ୟ ତଦିମଗ୍ନ ସ୍ଥିରଅଘମର୍ଷଣଂ ଜପ୍ତ୍ୱା ତ୍ରିର୍ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ଜପେତ୍ । ଅଷ୍ଟ-ସହସ୍ରଂ—ଅଷ୍ଟାଧିକସହସ୍ରଂ ।

ଅନ୍ୟଥା—ଅଷ୍ଟସହସ୍ରାଣୀତି ସ୍ୟାତ୍ ।

ଇତି ଜପପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ନୀଲବସ୍ତ୍ରଧାରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ନୀଲାଶୌଚସ୍ୟ ଯୋ ବିଧିଃ ।
ତନ୍ନିତ୍ୟର୍ଥଃ ।
ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ କ୍ରୀଡାର୍ଥସଂଯୋଗେ ଶୟନୀୟେ ନ ଦୁଷ୍ୟତି । *୧୩ ।
ପାଳନେ ବିକ୍ରୟେ ଚୈବ ନୀଲବୃତ୍ତ୍ୟୋପଜୀବନାତ୍ ।
ପତିତସ୍ତୁ ଭବେଦ୍ବିପ୍ରସ୍ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । *୧୪ ।
ନୀଳଂ ରକ୍ତଂ ଯଦା ବାସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽଙ୍ଗେନ ଧାରୟେତ୍ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । *୧୫ ।
ନୀଲୀମଧ୍ୟେ ଯଦା ଗଚ୍ଛେତ୍ପ୍ରମାଦାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । *୧୬ ।

ସ୍ଥଳେ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ।

ରୋହିତଂ ଯବକାମାନାଂ ତାମାତ୍ରୁ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ସ୍ମୃତଂ । *୧୭ ।

ଇତ୍ୟଙ୍ଗିରୋବଚନାତ୍ ।

ସ୍ୱେଚ୍ଛୟା ଯଦା ଗଚ୍ଛେଦ୍ଦ୍ୱିଜୋ ନୀଳଂ କଥଂଚନ ।
ପତିତସ୍ତୁ ଭବେଦ୍ବିପ୍ରସ୍ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । *୧୮ ।
ନୀଳକାଷ୍ଠେ ଯଦା ବସ୍ତ୍ରଃ ଶୁନାଦଷ୍ଟସ୍ତଥୈବ ଚ ।

ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ତୁ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପୁଂଶ୍ଚଲୀଦଶନଂ ତଥା । ୬୯୯ ।
ଇତି ନୀଲବସ୍ତ୍ରଧାରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପ୍ରତିନିଧିପ୍ରକରଣଂ ।

ବିଷ୍ଣୁଃ—ପକ୍ଷିବଧେ ନକ୍ତାଶୀ ସ୍ୟାତ୍ । ରୂପ୍ୟମାଷକଂ ବା ଦଦ୍ୟାତ୍ । ଅତ୍ର ନକ୍ତବ୍ରତେ ରୂପ୍ୟମାଷକପ୍ରତିନିଧିଃ । ନନୁ କୋଽୟଂ ରୂପ୍ୟମାଷକ ଇତ୍ୟତ ଆହ—ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଦ୍ୱେ କୃଷ୍ଣଲେ ସମଧୃତ୍ୟ ବିଜ୍ଞେୟୋ ରୂପ୍ୟମାଷକଃ । ୭୦୦ ।
ଇତି ମନୁଃ ।

କ୍ରବ୍ୟାଦାଂସ୍ତୁ ମୃଗାନ୍ ହତ୍ୱା ଧେନୁଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ ପୟସ୍ୱିନୀଂ ।୭୦୧।

ହାରୀତଃ—ମର୍କଟ-ଶ୍ୱ-ବାୟସ-ମାର୍ଜାର-ଚାଷ-ବର୍ହିଣାଦୀନାମନ୍ୟତମେ ବଧେ ଗାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ ଦଦ୍ୟାତ୍ ।

ଚ୍ୟବନଃ—ଗ୍ରାମ୍ୟପଶୁବଧେ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେତ୍ । ହିରଣ୍ୟଂ ଦକ୍ଷିଣା । ମୃଗବଧେ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ । ମଣ୍ଡୂକବଧେ ନକ୍ତଭୋଜନଂ । ସ୍ଥାବରସରୀସୃପାଣାଂ ବଧେ ଜଲପାତ୍ରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ । ପୟସା ବା ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଂ ଭୋଜନଂ । ବସ୍ତ୍ରଂ ଷାଣ୍ଡିବଧେ ଦେୟଂ । ପ୍ରାଣାୟାମଂ କୃତ୍ୱା ଅନବସ୍ଥିତକ ବ୍ରାହ୍ମଣାୟ ଦଦ୍ୟାତ୍ । କିଞ୍ଚିଦତ୍ର ପଣୋ ଦାତବ୍ୟଃ ।

ଅସ୍ଥିମତାଂ ବଧେ ପଣୋ ଦେୟ ଇତି ସୁମନ୍ତୁବଚନାତ୍ ।
ରଜସ୍ୱଲା ତୁ ଭୁଞ୍ଜାନା ଶ୍ୱାନମୁପସ୍ପୃଶେଦ୍ ଯଦି ।
ଗୋମୂତ୍ରଯାବକାହାରା ଷଡ୍ରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୭୦୨ ।
ଅଶକ୍ତ୍ୟା କାଞ୍ଚନଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ୱିପ୍ରେଭ୍ୟୋ ବାପି ଭୋଜନଂ ।

ଅତ୍ରିଶରଃ—

ମୃଗଗୋଧାଂ ଚ ହନ୍ତାର ଅହିଘ୍ନା ମତ୍ସ୍ୟଘାତିନଃ ।
ଅପାଲବୃକ୍ଷା ଭୁଞ୍ଜୀରନ୍ ଏକସପ୍ତେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୭୦୩ ।

ଜାବାଲଃ—

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେ ଦଦେଦ୍ଧେନୁଂ ତିସ୍ରଃ ସାନ୍ତପନେ ତଥା ।
ପଞ୍ଚ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଦେୟାସ୍ତ୍ରିସ୍ତଦର୍ଦ୍ଧୋବାଥ ଧେନବଃ । ୨୦୪ ।
ପରାକେ ତ୍ରୈବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟା ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେ ତଥୈବ ଚ ।
ଦ୍ୱେଽତିକୃଚ୍ଛ୍ରେ ସମାଖ୍ୟାତେ ଧେନୂ ପଞ୍ଚ ପୂର୍ବଷ୍ଟିକୀ । ୨୦୫ ।

ଜାବାଲିଃ—

ପ୍ରାଜାପତ୍ୟକ୍ରିୟାଶକ୍ତୌ ଧେନୁଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ଦ୍ୱିଜାତୟେ ।
ଧେନୋରଭାବେ ଦାତବ୍ୟଂ ମୂଲ୍ୟଂ ତୁଲ୍ୟଂ ସଦକ୍ଷିଣଂ । ୨୦୬
ନିଷ୍କଂ ନିଷ୍କାର୍ଦ୍ଧପାଦଂ ବା ପଞ୍ଚକାର୍ଷାପଣାନ ବା ।
ତ୍ରିକାର୍ଷାପଣ ମଥବା ଶକ୍ତିତୋ ମୂଲ୍ୟକଳ୍ପନା । ୨୦୭ ।
ଅସମର୍ଥସ୍ୟ ବାଳସ୍ୟ ମାତା ବା ଯଦି ବା ପିତା ।
ତମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ କୃତଂ ତସ୍ୟ ନ ଲୁପ୍ୟତେ । ୨୦୮

ଏବମନ୍ୟତ୍ରାପି ବ୍ୟାଖ୍ୟାମପି ପୂର୍ବୋକ୍ତପ୍ରାୟ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ କାରୟିତବ୍ୟଂ, କାତ୍ୟାୟନ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାଦ୍ୟାଚରଣାଶକ୍ତୌ ଭୋଜନରୂପପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମିତ୍ୟାହ—ସ୍ମୃତ୍ୟନ୍ତରେ—

କୃଚ୍ଛ୍ରେ ପାଦକୃଚ୍ଛ୍ରେ ଦ୍ୱିଗୁଣମତିକୃଚ୍ଛ୍ରେ ତଦେବ ତ୍ରିଗୁଣଂ । ତଦ୍ଦ୍ୱାଦଶଗୁଣଂ ତପ୍ତେ ତ୍ରିଗୁଣଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ତଦେବ । କୃଚ୍ଛ୍ରେ ସାନ୍ତପନାଖ୍ୟେ ଚ ବଡ଼ଙ୍ଗଦ୍ୱିଦଶ ଷଡ଼ଧିକା ଦଂଶତଃ ସୈବ ସ୍ମୃତା । ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଷଡ଼ୁତ୍ପତ୍ତି ଭୂଷବତୋ ଭୋଜନେ ତତ୍ପ୍ରମୁଖ୍ୟାନ୍ । ଅନୁଗ୍ରହେଣ ସଙ୍କଷ ସମ୍ବନ୍ଧନୀୟଂ । ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରେ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ । ତେନ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଦଶ ଭୋଜନାନି ଦେୟାନି । ତୃତୀୟେ କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରେ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ବିଂଶଦ୍ଭୋଜନାନି । ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେ ତଦ୍ଦ୍ୱାଦଶଦ୍ଭୋଜନାନି ପ୍ରତ୍ୟହଂ । ପରାକେ ବଂଶତଗୁଣିତା । ତେନ ପରାକେ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଭୋଜନାନି । ଷୈବେତି—ସୈବ ବଂଶତ ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟଂ ସ୍ମୃତା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେ ଅଷ୍ଟାଦଶଭୋଜନାନି ଦେୟାନି ।- ଏତେନ ଦ୍ୱାଦଂଶତ

ବାର୍ଷିକେ ଷଟ୍ଛତାଧିକୈକବିଂଶତିସହସ୍ରାଣି ଭୋଜନାନି ଭବନ୍ତି । ବାଷକେ ଅଷ୍ଟାଦଶଶତାନି ଭୋଜନାନି । ଏବଂ କ୍ରମେଣ ଦ୍ୱିବାର୍ଷି-କାଦି । ଏତଚ୍ଚତୁର୍ଥଭାଗୈକଭୋଜନେ ନବବାର୍ଷିକାଦି । ଶ୍ରେଚନାର୍ଦ୍ଧ-ଦ୍ରବ୍ୟାଭାବେ ଭଣେଶମାତ୍ର ସ୍ମୃତ୍ୟନ୍ତରେ—

ପଣଂ ବାପି ପଣାର୍ଦ୍ଧଂ ବା ତଦର୍ଦ୍ଧଂ ବାପି ଶକ୍ତିତଃ ।
ଦେଶକାଲାନୁରୋଧାଦ୍ବା ଦଦ୍ୟାଦ୍ ଭକ୍ତାସ୍ତୁ ଭୋଜନଂ ।୬୧୧।

ଅତ୍ର ପଣଶବ୍ଦେନ ତାମ୍ରିକଃ କାର୍ଷିକପଣୋ ବିବକ୍ଷିତଃ । ସୋଽପି କାର୍ଷାପଣପରଃ ।

ଅନ୍ୟେଷୁ ପୁରାଣେ—

ତାମ୍ରିକୋ କାର୍ଷିକୋ ରାମଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ କାର୍ଷାପଣୋ ବୁଧୈଃ ।୬୧୨

ବସ୍ତୁ ଇତି—ତାମ୍ରିକଃ କାର୍ଷାପଣ ଇତି ନତୁ ଲୌକିକପଣେନ ତଦର୍ଦ୍ଧାର୍ଦ୍ଧେନ ବା ଭୋଜନଂ ବା ଭୋଜନଜନ୍ୟାଦିଃ ସମ୍ବନ୍ଧଃ ।

ଇତି ପ୍ରତିନିଧିପ୍ରକରଣଂ ।

ସ୍ତ୍ରୀବଧପ୍ରକରଣଂ ।

ଅଥ ସ୍ତ୍ରୀବଧପ୍ରକରଣଂ—ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଅପ୍ରଦୁଷ୍ଟାଂ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ହତ୍ୱା ଶୂଦ୍ରହତ୍ୟାବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।
ଅକାମତଃ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ହତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ବୈଶ୍ୟବଚ୍ଚରେତ୍ । ୬୧୩ ।

ଅକାମତୋ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଦୁଷ୍ଟାୟାଂ ତ ନ କିଂଚନ । ନ କିଂଚନ ଇତ୍ୟନେନ ସ୍ୱଳ୍ପପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ତୁ ସର୍ବଥା ପ୍ରାୟଶ୍ଚି-ତ୍ତାଭାବଃ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଅପାଥେୟସୁବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟହିଂସାୟାଂ ରାଜନ୍ୟା ବୈଶ୍ୟହିଂସାୟାଂ ବୈଶ୍ୟା ଶୂଦ୍ରହିଂସାୟାଂ ଶୂଦ୍ରବତ୍ ସମସ୍ତଂ ବାର୍ଷିକଂ ବ୍ରତଂ ଚରେଦଭ୍ୟ-ଷ୍ୟାହାରାଃ ।

ଯମଃ—

କ୍ରୋଧାତ୍ତ୍ୱା । ବ୍ୟସନ୍ଧ୍ୟା ତୃଣଂ ସ୍ୱକୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତଂ ନରଃ ସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚରେତ୍ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ତତ୍ପାପସ୍ୟ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୨୧୪ ।

ଇତି ସ୍ତ୍ରୀକଣ୍ଠକରଣଂ ।

ପ୍ରମାଦାଦେବତାପତନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ରିସ୍ମୃତେ—

ଭୂମୌ ନଷ୍ଟେ ଶତଂ ଜପ୍ୟାଦ୍ଦେବତାପତନେ ତଥା ।
ଭଗ୍ନେ ନଷ୍ଟେଽଥବା ଦେବେ ଶତହୋମାଚ୍ଚ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ୨୧୫ ।

ଭୂମୌ—ଅଭିଷେକାଦଭୂମୌ । ଅନ୍ୟସ୍ମୈ ବୈଷ୍ଣବୋଽନ୍ୟୈର୍ବ ସୁତପାଦତଃ । ତଥାଚ ପ୍ରାସାଦଦୀପିକାୟାଂ—

ଶୈଳୀଷ୍ୱଙ୍ଗପତିତେଷ୍ୱେବ ଦଗ୍ଧେ ନଷ୍ଟେ ହତେଽପି ଚ ।
ଦାରୁଜୈର୍ବା ମୂର୍ତ୍ତିକାଦ୍ୟୈଶ୍ଚ ତାବତୋଽଷ୍ଟଶତାନଲୈଃ । ୨୧୬ ।
ଚିତ୍ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣୋରସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଲଙ୍ଘନାନ୍ତରଂ ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ ଭବେଚ୍ଛୁଦ୍ଧଃ ପିଣ୍ଡିକାୟାଂ ତଥୈବ ଚ । ୨୧୭ ।
ସ୍ୱହସ୍ତାଙ୍କିତେ ଲିଙ୍ଗେ ତ୍ୱଷ୍ଟଂ ପଞ୍ଚବର୍ଜ୍ଜୟେତ୍ତୁ । ୨୧୮ ।

ଇତି ପ୍ରମାଦାଦେବତାପତନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ନଦୀସଂକ୍ରମବର୍ତ୍ମଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ନଦୀସଂକ୍ରମବର୍ତ୍ମସୁ କ୍ରମାଦ୍ ବସ୍ତ୍ରକରସ୍ୟ ଚ ।
ସମେ ବର୍ଷମବର୍ତ୍ମସୁ ଜନ୍ତୁଭିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୨୧୯ ।

ଇତି ନଦୀନାଂ କ୍ରମବର୍ତ୍ମ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାଦିଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶୂଦ୍ରଶ୍ଚେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୀମଭିଗଚ୍ଛେଦ୍ ବୀରଣୈର୍ବେଷ୍ଟୟିତ୍ୱା ଶୂଦ୍ରଂ ଅଗ୍ନୌ ପ୍ରାବେଶୟେତ୍ । ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟାଃ ଶିରସି ବପନଂ କାରୟିତ୍ୱା ସର୍ପିଷାଭ୍ୟଜ୍ୟ-ଖରମାରୂହ୍ୟ ମହାପଥ ମନୁସଞ୍ଚାରୟେତ୍ । ମହାପଥଂ—ରାଜମାର୍ଗଂ । ଏବଂ ବୈଶ୍ୟାଦୟ । ତଥାଚ—

ଶଙ୍ଖ ଲିଖିତୌ—

ବୈଶ୍ୟଶ୍ଚେଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣୀମଭିଗଚ୍ଛେତ୍ ଲୋହିତଦର୍ଭୈର୍ବେଷ୍ଟୟିତ୍ୱା ବୈଶ୍ୟମଗ୍ନୌ ପ୍ରାବେଶୟେତ୍ । କ୍ଷତ୍ରିୟଶ୍ଚେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୀମଭିଗଚ୍ଛେଦ୍ଦର୍ଭପତ୍ରୈର୍ବେଷ୍ଟୟିତ୍ୱା କ୍ଷତ୍ରିୟଂ ଅଗ୍ନୌ ପ୍ରାବେଶୟେତ । ଏବଂ ବୈଶ୍ୟୋ ରାଜନ୍ୟାମଭିଗଚ୍ଛେତ ବୈଶ୍ୟଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତକ୍ରମେଣ ବେଷ୍ଟ ଭବଦେବଃ ।

ଯଃ ପୁମାନ୍ ପରଦାରେଷୁ ତଂ ଚୈନାଂ କାରୟେଦ୍‌ବ୍ରତଂ ।

ଇତି ବଚନାତ୍ ପୁରୁଷସମାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସ୍ତ୍ରୀଣାମପି । ଏତତ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକଗମନବିଷୟଂ । ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ ବୃହତ୍ ପ୍ରଚେତାଃ ।—

ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ମୋହାଦ୍ଗଚ୍ଛତଃ ଶୁଦ୍ଧିମିଚ୍ଛତଃ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣମେବ ବ୍ରତଂ ଦେୟଂ ମାତା ଯସ୍ମାଦ୍ଧି ତସ୍ୟ ସା । ୬୧୦ ।
ଶୂଦ୍ରସ୍ୟୋପଲକ୍ଷଣଂ କ୍ଷତ୍ରିୟାଦେରପି ମନ୍ତବ୍ୟଂ ।
ତେନାଜ୍ଞାନତଃ ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗମନେ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ ।

ବୈଶ୍ୟାଗମନେ ଷଡ୍‌ବାର୍ଷିକଂ ବୈଶ୍ୟସ୍ୟାଜ୍ଞାନତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗମନେ ନବବାର୍ଷିକଂ । କ୍ଷତ୍ରିୟାଦିଗମନେ ଷଡ୍‌ବାର୍ଷିକଂ ।

ପାଦଂ ହନ୍ୟାଦନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣାମୁପଗଚ୍ଛତଃ ସାର୍ବବର୍ଣ୍ଣିକସ୍ୟ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିଦଂ ଶୂଦ୍ରମଗମ୍ୟାଗମନେ ସ୍ମୃତଂ । ୬୧୧ ।

ପ୍ରତିଲୋମଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯତ୍ତୁ ପ୍ରତିଲୋମେ ବଧ୍ୟଃ ପୁମାନାର୍ଯ୍ୟଃ । ତର୍ଣ୍ଣାଦକବର୍ତ୍ତନଂ ।
ଶଙ୍ଖବଚନଂ—ଛତ୍ରାଜନ୍ୟକନ୍ୟାଉଗ୍ରାସ୍ତେଣାବୃତସ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତସ୍ୟ
ମାତୃକୁଳଂ ପିତୃକୁଳଂ ବର୍ଜୟିତ୍ୱା ନରାଧିପଃ ।
ଅସ୍ତ୍ରୀନ୍ୟନ୍ୟକୁଲୋତ୍ଥସ୍ୟ ଗତ୍ୱା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୨୨୨

ଇତି ପ୍ରତିଲୋମଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଦ୍ରବ୍ୟଶୁଦ୍ଧିଃ ।

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଗୋଘ୍ରାତେନ ତଥା କେଶମକ୍ଷିକାକୀଟଦୂଷିତଂ ।
ସଲିଲଂ ଭସ୍ମମୃଦ୍ବାପି ପ୍ରକ୍ଷେପ୍ତବ୍ୟଂ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୨୨୩ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ପ୍ରଚରନ୍ନାଭ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟେଷୁ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଯଦି ସଂସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଭୂମୌ ନିଧାୟ ତଦ୍ଦ୍ରବ୍ୟମାଚାନ୍ତଃ ପ୍ରଚରେତ୍ପୁନଃ । ୨୨୪ ।
ଅଜା ଗାବୋ ମହିଷ୍ୟଶ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ପ୍ରସୂତିକା ।
ଦଶରାତ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଭୂମିଷ୍ଠଂ ଚ ନବୋଦକଂ । ୨୨୫ ।

ବୃହଦ୍ଯମଃ—

ମଣିମୁକ୍ତାପ୍ରବାଲାନାଂ ଶଙ୍ଖାନାମୁପଲସ୍ୟ ଚ ।
ଅବ୍ଜାନାଂ ଚୈବ ସର୍ବେଷାମଦ୍ଭିଃ ଶୌଚଂ ବିଶୋଧନଂ । ୨୨୬

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଅମ୍ଳୟା ତେ..ରୂପାଦ୍ୟାଃ କାଂସ୍ୟଂ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ବହ୍ନିନା ।
ଅମ୍ଲାମ୍ଲଷ୍ଟଂ ତାମ୍ରପାତ୍ରଂ ପୁନର୍ଦାହେନ ମୃଣ୍ମୟଂ । ୨୨୭ ।
ଗବାମାଘ୍ରାଣକଂ ଯାନି ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟାନି ଯାନି ଚ ।
ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଦଶଭିଃ କ୍ଷୀରୈଃ ଶଙ୍ଖାକୋପହତାନି ଚ । ୨୨୮ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଭସ୍ମନା ଶୁଧ୍ୟତେ କାଂସ୍ୟଂ ସୁରୟା ଯନ୍ନ ଲିପ୍ୟତେ ।
ସୁରାବିଣ୍ମୂତ୍ରସଂସୃଷ୍ଟଂ ଶୁଧ୍ୟତେ ତାପଲେଖନୈଃ । ୬୨୯ ।

ମନୁଃ—

ଅଦ୍ଭିଃ ପ୍ରୋକ୍ଷେଣ ଶୌଚଂ ଚ ବହୂନାଂ ଧାନ୍ୟବାସସାଂ ।
ପ୍ରକ୍ଷାଳନେନ ତ୍ୱଲ୍ପାନା ମଦ୍ଭିଃ ଶୌଚଂ ବିଶୋଧନଂ । ୬୩୦ ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ସଂହତାନି ଚ ବସ୍ତ୍ରାଣି ପଟ୍ଟକୂଟ୍ୟାଦିକାନି ଚ ।
ଚାମାଗ୍ନ୍ୟଶ୍ଚାଲସଂସ୍ପର୍ଶେ ପ୍ରୋକ୍ଷଣାଚ୍ଛୁଦ୍ଧିମିୟୁଃ ।୬୩୧ ।
ପଟ୍ଟକୂଟୀ-ବସ୍ତ୍ରସଦନଂ । ଅଜିନଂ-ଚର୍ମ୍ମଳଂ ।

ଦେବଲଃ ।

ତୂଳିକାମୁପଧାନଂ ଚ ପୁଷ୍ପରକ୍ତାମ୍ବରାଣି ଚ ।
ଶୋଷୟିତ୍ୱା ତପେନାଥ କରୈଃ ସମ୍ମାର୍ଜୟେନ୍ନରଃ । ୬୩୨ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଦେବଦ୍ରୋଣ୍ୟାଂ ବିବାହେ ଚ ଯଜ୍ଞେଷୁ ପ୍ରକୃତେଷୁ ଚ ।
ପାର୍କୈଃ ଶ୍ୱଭିଶ୍ଚ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟମନ୍ନଂ ତନ୍ନ ବିବର୍ଜୟେତ୍ । ୬୩୩ ।
ତସ୍ମାତ୍ସମନ୍ତ ମୁଦ୍ଧୃତ୍ୟ ଶେଷଂ ସଂସ୍କାର ମର୍ହତି । ୬୩୪ ।
ସଂସ୍କାରଶ୍ଚ ଜଳାଭ୍ୟୁକ୍ଷଣଂ ଘୃତପ୍ରକ୍ଷେପଃ ।

ତଥାଚ ବୃଦ୍ଧବଶିଷ୍ଠଃ—

ଦ୍ରୋଣାଧିକସିଦ୍ଧମନ୍ନମୁପହତଂ ନ ଦୁଷ୍ୟତି । ତସ୍ୟୋପହତଭାଗସ୍ୟ ପାପସ୍ୟ ଗାୟତ୍ର୍ୟାଭିମନ୍ତ୍ରିତଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣାମ୍ଭଃ କ୍ଷିପେତ୍ । ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଦର୍ଶନମଗ୍ନେଶ୍ଚ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଦ୍ରବାଣାଂ ପ୍ଲାବନେନୈବ ଘନାନାଂ ପ୍ରୋକ୍ଷଣେନ ଚ ।
ସ୍ୱକାଣାଂ ପୁଷ୍ପଫଳପର୍ଣ୍ଣାଂ ଶୁଦ୍ଧିରେବ ସଦା ଭବେତ୍ । ୬୩୫ ।

ଭୂମିଶୁଦ୍ଧିଃ । ଦେବଲଃ—

ଯତ୍ର ପ୍ରସୂୟତେ ନାରୀ ମ୍ରିୟତେ ଚଦ୍ରୁତୋଽପି ବା ।
ଚଣ୍ଡାଳାଧ୍ୟୁଷିତଂ ଯତ୍ର ଯତ୍ର ମୂତ୍ରାଦସଙ୍ଗତଃ । ୬୩୬ ।
ଏବଂ କଶ୍ମଳଭୂୟିଷ୍ଠା ଭୂରମେଧ୍ୟା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା ।
ଶୁନଃ କରଖରୋଷ୍ଟ୍ରୋଘୈଃ ସଂସୃଷ୍ଟା ଦୂଷିତାଂ ବ୍ରଜେତ୍ । ୬୩୭ ।

ତତ୍ର ଶୁଦ୍ଧିମାହ । ଦେବଲଃ—

ଖନନାଦ୍ଦହନାଚ୍ଚୈବ ଉପଲେପାତ୍ ସମୂହନାତ୍ ।
ପର୍ଜନ୍ୟବର୍ଷଣାଚ୍ଚୈବ ଭୂରମେଧ୍ୟା ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୬୩୮ ।

ବୃହଦ୍ଯମଃ—

ଖନନାତ୍ପୂରଣାଦ୍ଦାହାଦଭିମର୍ଷାତ୍ ପ୍ରଲେପନାତ୍ ।
ଗୋଭିରାକ୍ରମଣାଦ୍ଧାଳାଦ୍ଭୂମିଃ ଶୁଧ୍ୟତି ସପ୍ତଧା । ୬୩୯ ।

ଭୂତାଶୌଚକାଳମାହ । ବୃହସ୍ପତିଃ ।—

ଶୁଦ୍ଧିର୍ଯଚ୍ଚାଶୌଚିନ୍ୟା ମୃତାଶୌଚେ ଦ୍ୱିଜବେଶ୍ମନି ।
ଶୌଚଂ ତତ୍ର ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ମନୁନା ଭାଷିତଂ ଯଥା । ୬୪୦ ।
ଦଶସପ୍ତାହାନ୍ତ ପ୍ରେତେ ମାସାଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଭବେତ୍ତ୍ରିଧା । ୬୪୧ ।
ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ଚ ପଞ୍ଚଦଶେ ଅନ୍ତ୍ୟେ ମାସଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।
ଅନ୍ତ୍ୟେ ତୁ ବର୍ଜୟେଦ୍ଦେଶ ଦିନ୍ତ୍ୟେବଂ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୬୪୨ ।

ଦ୍ୱାଦଶ୍ୟାଂ ମାସାନ୍ତ୍ୟାଂ । ତଥା ଚ ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଭୂତଶୁଦ୍ଧିଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଗୃହେଷ୍ୱଥ ବହୂଷଣୈଃ ।
ପ୍ରୋକ୍ଷ୍ୟ ନ୍ୟସ୍ୟ ମୃଣ୍ମୟଂ ଭାଣ୍ଡମିଦମନ୍ୟଂ ତଥୈବ ଚ । ୬୪୩ ।
ଭୂଦ୍ରାଦଷ୍ଟସ୍ୟ ତସ୍ୟ ଚ ଗୋମୟେନୋପଲେପୟେତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୈର୍ମନ୍ତ୍ରପୂତୈଶ୍ଚ ହିରଣ୍ୟକୁଶବାରିଣା । ୬୪୪ ।
ସଙ୍ଗମକ୍ଷ୍ୟାତ୍ୟେଦ୍ ବେଶ୍ମ ତତଃ ଶୁଧ୍ୟେଦସଂଶୟଃ ।
ଦ୍ୱିଜସ୍ୟ ମରଣେ ବେଶ୍ମ ବିଶୁଧ୍ୟେତ ଦିନତ୍ରୟାତ୍ । ୬୪୫ ।

ଦନ୍ତୈର୍ନ୍ତୈର୍ନ୍ତୈନ ବି ଭୂମିରଗ୍ନି ପ୍ରୋକ୍ଷଣଲେପନୈଃ । ୨୪୬
ଶିଥୋଭ୍ରବାନ୍ତାନ୍ତେ ପ୍ରୋକ୍ଷଣାଦନା ଶୁଦ୍ଧିଃ । ନତୁ ତକ୍ଷଣାଦତ ।

ଇତି ଗୃହଶୁଦ୍ଧିଃ ।

ଅଥ ସଗୋତ୍ରାଦବିବାହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶାତାତପଃ—

ଉଦ୍ବହେଦ୍ଯଃ ସଗୋତ୍ରାଂ ତୁ ଜନନ୍ୟାଂ ମାତୁଲସ୍ୟ ଚ ।
ଉତ୍ସୃଜ୍ୟାପି ଭୁଲେଖ୍ୟା ଯୋ ଦ୍ବିଜଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ । ୨୪୭ ।

ଅତ୍ର ବୃଦ୍ଧା—

ଦର୍ଭୈଃ କୃଷ୍ଣାଜିନଂ ମନ୍ତ୍ରାଃ ବ୍ରାହ୍ମଣାହବିରଗ୍ନୟଃ ।
ନୈବ ନିର୍ମାଲ୍ୟତାଂ ଯାନ୍ତି ନିଯୋଜ୍ୟାସ୍ତେ ପୁନଃପୁନଃ ।୨୪୮
ସୁବର୍ଣ୍ଣରତ୍ନପୁଷ୍ପାଣି ତଥା ବସ୍ତ୍ରମଥାପିନ ଚ ।
ପୂଜାର୍ଥମୁପକ୍ଲୃପ୍ତାନି ନିର୍ମାଲ୍ୟତ୍ବଂ ନ ଯାନ୍ତ୍ୟଥ । ୨୪୯ ।

ଇତି ସଗୋତ୍ରାଦବିବାହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଗାରଦାହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପୈଠୀନସିଃ—

ଅଗାରଦାହାଦ୍ଦ୍ବିବର୍ଷମଶୁଚିକରଣମିତି । ଦ୍ବିବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମପି ଅଶୁଚି-କରଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅନୁକ୍ତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେ-ବିଶେଷମାହ । ଉଶନାଃ ।—

ଯଦୁକ୍ତଂ ଯତ୍ର ନାନୋକ୍ତମିହ ପାତକନାଶନଂ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ୨୪୯ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଂ ଦେବପୂଜାଂ ବେଦାଭ୍ୟାସମୃଘପ୍ଳନୈଃ ।
ନାଶୟନ୍ତ୍ୟାଶୁ ପାପାନି ମହାପାତକଜାନ୍ୟପି । ୨୫୦ ।

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ ।

ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନଦର୍ଶନେ ଘୃତଂ ହିରଣ୍ୟଂ ଚ ଦଦ୍ୟାତ୍ ।
ଯତ୍ର ଯତ୍ର ଚ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣମାତ୍ମାନଂ ମନ୍ୟତେ ଦ୍ୱିଜଃ । ୭୫୧ ।
ତତ୍ର ତତ୍ର ତିଲୈର୍ହୋମୋ ବ୍ୟାହୃତ୍ୟା ସ୍ୱସ୍ତିମନ୍ତ୍ରକଂ । ୭୫୨ ।

ଇତି ଅଗାରଦାହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବସ୍ତିକ ସ୍ୱେଦପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅସଧବାଦ୍ୟଯୁକ୍ତସ୍ୟ ସ୍ୱଦ୍ୟାପାସ୍ତମସ୍ୟ ଚ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନିଷିଦ୍ଧଂ ତୁ ତତ୍ସ୍ୟାତ୍ ଦ୍ୟର୍ଦ୍ଧମାତ୍ମନଃ । ୭୫୩ ।

ଅଶକ୍ତପକ୍ଷେ ଅତ୍ର—

ବ୍ରତସ୍ଥଃ ପ୍ରାଣରକ୍ଷାର୍ଥଂ ଯଦା ଚେଦୁଦକଂ ପିବେତ୍ ।
ଫଳମୂଳେଽଥବା କ୍ଷୀରଂ ବ୍ରତଶେଷେ ଚ ଭକ୍ଷୟେତ୍ । ୭୫୪
ବ୍ରତମଧ୍ୟେ ତୁ ରୋଗାର୍ତ୍ତେ ବୈଦ୍ୟପ୍ରୋକ୍ତମଥୌଷଧଂ ।
କରୋତି ଚ ଗୁରୋର୍ବାକ୍ୟଂ ବ୍ରତସ୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀଭକ୍ଷଣାଦପି । ୭୫୫ ।

ଯାବଦ୍ ଗଙ୍ଗାମ୍ବୁସଙ୍ଗଃ ପ୍ରତପତି ତପନଃ ଶମ୍ଭୁରମ୍ଭୋଜସଂସ୍ଥୋ
ଯାବଦ୍ୱାରୀଧିବଧ୍ୟକ୍ ପ୍ରବହତି ପବନ ସ୍ତନ୍ତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରୋଽପ୍ୟପେନ୍ଦ୍ରଃ ।
ଗୋପୀନାଥପ୍ରସାଦାଦ୍ବର ଇତି ଚରିତଃ କାନ୍ତିମିଶ୍ରେଣ ତାବତ୍
ଗ୍ରନ୍ଥୋଽୟଂ କଣ୍ଠଦେଶେ ବଲୁଠତୁ ସୁଧିୟାଂ ହାରବଲ୍ଲୀ ଲୀଳାନାଂ ।

ଇତି କାନ୍ତିମିଶ୍ରନାମଧେୟେନ ବିରଚିତଃ
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମନୋହରଃ ସମାପ୍ତଃ ।

U. P. Works.—Cuttack.